

Møte torsdag den 10. november 2016 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 15):

1. Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. november 2016)
2. Interpellasjon fra representanten Torgeir Micaelsen til helse- og omsorgsministeren: «Jeg viser til vedtak i Helse Sør-Østs foretaksmøte 15. september i år der man «forutsetter at Sykehuspartner HF legger RHF-styresak 069-2016 IKT-infrastrukturmodernisering i HSØ til grunn i det videre arbeidet med modernisering av IKT-infrastrukturen osv.» og ber «Sykehus-partner HF om å inngå kontrakt med den eksterne partner som samlet sett har det mest fordelaktige tilbudet i henhold til den gjennomførte konkurransen». Helse Vest og Helse Nord har kommet langt i å ruste opp digital infrastruktur og digitale tjenester. Infrastrukturen driftes i stor grad i «egenregi». Helse- og omsorgsministeren ser ut til å ha en prinsipiell holdning til dette, og sier om HSØs beslutning at «det er riktig å konkurranseutsette denne typen ikke-medisinske tjenester» (NRK). Hvilken kunnskap ligger til grunn for statsrådets prinsipielle syn, og hvordan er denne holdningen kommunisert til RHF-ene som vurderer å ivareta drift og infrastruktur i «egenregi?»)
3. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Olav Djupvik*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant for Oppland Kristelig Folkeparti, Olav Djupvik, er gått bort. Han døde 31. mai i år, 85 år gammel.

Olav Djupvik ble født i Blaker 5. februar 1931. Han kom fra en lærerfamilie og valgte også selv lærergjerningen for sitt yrkesaktive liv. Etter å ha arbeidet som lærer i Oslo, Askim og Rendalen kom han i 1970 til Lillehammer. Her ble han boende resten av livet.

Han engasjerte seg politisk i Kristelig Folkeparti og møtte i formannskapet i Lillehammer i to perioder. I 1977 ble han valgt inn på Stortinget fra Oppland fylke.

Oppland har aldri vært noe typisk Kristelig Folkepartifylke, og med Olav Djupvik fikk fylkeslaget sin første stortingsrepresentant. Som skolemann var det naturlig at han fikk plass i det som den gang het kirke- og undervisningskomiteen.

Partiet gikk noe tilbake i oppslutning ved stortingsvalget i 1981, og Kristelig Folkeparti-mandatet i Oppland var ett av dem som da gikk tapt. Dermed ble det bare én periode på Stortinget for Olav Djupvik.

Når Olav Djupvik engasjerte seg i en sak, var det med hele seg. Kampen mot abort var en slik. I valgkampen i 1981 var han en kompromissløs motstander av at Kristelig Folkeparti skulle engasjere seg i en regjering som ikke ville forplikte seg til å avskaffe den abortloven som var blitt

vedtatt i 1978. Etter at Høyre fristilte sine representanter, var det klart at en slik endring ikke ville komme, og Kristelig Folkeparti ble i første omgang stående utenfor Willoch-regjeringen. Da partiet så gikk inn i regjeringen i 1983, meldte Olav Djupvik seg ut av partiet.

Frem til han ble pensjonert i 1996, arbeidet han som pedagogisk konsulent, skoleinspektør og skolesjef i Lillehammer kommune. I 1976 ga han ut debattboka «Hva lærer våre barn i skolen? Kortfattet håndbok for skole og hjem» på Luther Forlag.

Både som person og politiker var Olav Djupvik en person som sto fast mot det han mente var urett, uten hensyn til hva det ville koste ham. Det står respekt av engasjementet fra en mann som med stor rett ville kunne kalles en stridsmann. Det er med vemod vi har mottatt meldingen om at han er gått bort.

Vi minnes Olav Djupvik for hans virke i Stortinget og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Rigmor Andersen *Eide*, Ola *Elvestuen* og Kenneth *Svendsen* om permisjon i tiden fra og med 14. november til og med 18. november – alle for å delta i høynivådelen av den 22. partskonferanse under FNs klimakonvensjon og det 12. partsmøte under Kyotoprotokollen, COP22, i Marrakech, Marokko
 - fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Eirik *Sivertsen* i dagene 15. og 16. november for å delta i møte i Arktisk parlamentarisk komité i Ottawa, Canada
- Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Nordland fylke, Tone-Helen *Toften*, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Eirik Sivertsens permisjon, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Møre og Romsdal fylke: Steinar *Reiten* 15.–17. november
 - For Nordland fylke: Dagfinn Henrik *Olsen* 15.–17. november og Tor Arne Bell *Ljunggren* 15.–16. november
 - For Oslo: Guri *Melby* 15.–17. november

Sak nr. 1 [10:05:24]

Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. november 2016)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 70 minutter, og at taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter medlemmer av regjeringen.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [10:06:33]: Det utenrikspolitiske bildet preges nå av større usikkerhet – brexit og president Trump, om vi skal ta retorikken fra valgkampen på alvor. Derfor slutter jeg meg til statsrådets avsluttende ord i redegjørelsen:

«Vi trenger ikke mindre samarbeid i Europa. Vi trenger et mer samkjørt og sterkere Europa».

Da er det betryggende å se at de europeiske politiske institusjonene arbeider ufortrødent videre med viktige saker, og at Norge deltar i dette arbeidet.

Den europeiske evnen til krisehåndtering styrkes:

- utviklingen av et tettere samarbeid om forsvars- og sikkerhetspolitikk, enda viktigere nå med president Trumps ord fra valgkampen i minne
- styrket samarbeid på politi- og strafferettsiden
- bedre beredskap mot terroranslag, men også mot naturkatastrofer og andre alvorlige trusler
- bedre samordning av sivil beredskap

Men den styrkes også med saker som grensekryssende pakkelevering, audiovisuelle medietjenester, forbrukerkontrakter – elementer i en digital agenda som skal skape økonomisk vekst og gjøre hverdagen tryggere og enklere for innbyggerne. Det er viktig i en framtid hvor våre europeiske naboer nå lever i den samme grenseløse tilværelsen som vi har hatt nytte og glede av i Norden gjennom 60 år.

Vi har gjennom det nordiske samarbeidet i virkeligheten vært stifinnere og gründere for EU-samarbeidet på mange måter. De nordiske landene bør fortsatt ta rollen som inspirator gjennom en aktiv deltakelse i det europeiske samarbeidet fordi det tjener våre interesser. Felles utfordringer møtes best sammen.

Det er godt nytt at vi nå implementerer finanstilsynspakkene, slik at norsk finansnæring har full adgang til det indre marked, og at det ser ut til å bli en løsning på BE-REC-deltakelsen, slik at telekom-pakken kan tas inn i EØS-avtalen.

EU-samarbeidet stanser heldigvis ikke opp, selv om det møter store utfordringer på grunn av begivenheter i omgivelsene: krigen i Syria, sammenbrutte stater i Midt-Østen og Afrika og bankkrakket i USA, som mange land fortsatt sliter med ettervirkningene av.

Norge deltar der vi kan, men det er ikke uten utfordringer fra en tilknytningsform som ikke omfatter det politiske samarbeidet. Vi kan møte det i EUs energiunion. Det er på høy tid at regjeringen legger fram for Stortinget en sak om hvordan den vil påvirke Norge. Vi forventer at dette ikke bare planlegges, som statsråden sa, men gjennomføres så snart som mulig.

Klimapolitikken: Paris-avtalen er trådt i kraft og er rettslig bindende. Regjeringen har fått tilslutning til at

Norge skal gjennomføre forpliktelsene i samarbeid med EU. Oppgaven EU gir oss, synes klar: 40 pst. kutt i utslippene i ikke-kvotepiktig sektor, selv om kommisjonen skal finregne på tallene.

Avtalen kan ikke inngås før EU har vedtatt sitt regelverk, som vil gjelde også hos oss. Det er slik vi er vant til det. Men det gir ikke regjeringen noen unnskyldning for å vente med å starte jobben. Men det får være en annen debatt.

Europaministeren sier i redegjørelsen at regjeringen går inn for en bilateral avtale utenfor EØS-avtalen, mens kommisjonen ønsker en avtale forankret i protokoll 31 i EØS-avtalen. Det statsråden bør klargjøre for Stortinget, er om – og eventuelt hvilke konsekvenser de to ulike alternativene vil ha i praksis, annet enn at EØS-forankringen er enklere å få godkjent på EU-siden.

Det som også er uklart, er på hvilken måte Norges overholdelse av forpliktelsene skal overvåkes, og av hvem. Er det ESA og EFTA-domstolen, eller er det kommisjonen? Vil det være ankemekanismer, slik vi kjenner det fra EØS-avtalen, eller ikke? Og vil det være ulike mekanismer for de to avtalealternativene? Det bør statsråden avklare for Stortinget.

Brexit: Det er viktig nå å slå ring om EØS-avtalen. Det er den avtalen EU har med tredjeland som fungerer, stort sett smertefritt. Avtalene med Sveits er i krise. De ulike nabolandsavtalene har store utfordringer. EØS fungerer godt.

Drømmen noen fikk da det ble flertall for brexit i Storbritannia, om at det skulle åpne muligheten for å få det de kalte «en bedre avtale», bør man snarest våkne opp fra. Det finnes bare én avtale som kan ivareta norske interesser bedre enn EØS-avtalen. Det alternativet har det norske folk sagt nei til to ganger, og stemningen for et annet svar nå synes ikke spesielt lovende.

Samtidig er det bred enighet i denne sal om at det er viktig for Norge å sikre gode vilkår for handel med Storbritannia, en av våre aller viktigste handelspartnere. Når statsråden sier at ambisjonen er «like god adgang til det britiske markedet for norsk næringsliv» som i dag, legger hun lista høyt, men jeg håper det vil lykkes.

Like ambisjos er ikke statsråden når det gjelder å sikre norske interesser i de forhandlingene som kommer mellom EU og Storbritannia når artikkel 50 utløses. Vi har hatt en meningsutveksling om dette både i Europautvalget og i spørretimen. Men hvorfor tviholder regjeringen på den formalistiske tilnærmingen at artikkel 50 i Lisboa-traktaten skulle begrense mulighetene for at EFTA-landene kan få en plass i de forhandlingene, og at artikkel 127 i EØS-avtalen ikke skulle forutsette forhandlinger?

I artikkel 127 heter det:

«Straks etter varselet om at en avtalepart akter å trekke seg fra avtalen, skal de andre avtalepartene sammenkalle en diplomatisk konferanse for å vurdere de endringer det måtte være nødvendig å gjøre i avtalen.»

Dette er selvsagt formulert med tanke på at et av EFTA-landene skulle trekke seg ut. Mener statsråden at man da skulle bruke den diplomatiske konferansen bare til å skrive om de artiklene som beskriver hvilke land som er part i ESA og EFTA-domstolen – og så spise middag? Selvsagt ikke. De samme problemstillingene med å vikle seg ut av dette nettverket av forpliktelser og rettigheter i det indre marked vil måtte finne sin løsning, som tilfellet nå er med

Storbritannia. Og de løsningene man finner, må gjelde hele det indre marked, ikke bare for de 27 medlemmene av EU.

Statsråden sier i redegjørelsen:

«Norge vil ha en aktiv tilnærming for å sikre norske interesser i lys av de kommende forhandlingene om utmeldelse og i lys av det framtidige forholdet mellom EU og Storbritannia.»

Hvorfor er man så beskjeden i sine ambisjoner at man bare skal henlegge denne aktiviteten til gangene utenfor forhandlingsrommet? Den irske europaministeren har jo tatt til orde for at det nå vil bli behov for møter, bare blant de 27 som skal bli igjen i EU, og også med de tre EFTA-landene i EØS. Denne invitten bør regjeringen gripe.

Det er et viktig perspektiv til her. Statsråden sier at regjeringen er godt i gang med å fremme sine synspunkter overfor EU, London, Berlin, Paris, Warszawa og de nordiske hovedstedene – vel og bra. Men hva er regjeringens synspunkter, utover at vi ønsker å sikre gode handelsforbindelser med Storbritannia?

Hva er f.eks. regjeringens synspunkter på den status britiske borgere som arbeider, studerer og bor i Norge og andre medlemsland, skal ha etter at Storbritannia er ute av EU, og de ikke lenger er omfattet av de rettigheter en EU-borger har? Hvilken status ønsker vi at nordmenn som bor, arbeider og studerer i Storbritannia, skal ha? Hva er regjeringens oppfatning og syn på det?

Siden regjeringen er i gang med å vurdere konsekvensene, er det sikkert mange slike spørsmål man ikke har oversikt over i dag. Men når de dukker opp på radaren, forutsetter jeg at regjeringen holder nær kontakt med Stortinget om hva som skal være norske posisjoner og interesser i det mylderet av spørsmål som skal finne sin løsning.

Øyvind Halleraker (H) [10:15:17]: For 27 år siden i går markerte Berlinmurens fall starten på et samlet og demokratisk Europa. I dag står vi overfor en mer utfordrende utenriks- og sikkerhetspolitisk situasjon enn på lenge. Vi utfordres av migrasjonskrise, voldelig ekstremisme, destabilisering i våre nærområder og et mer uforutsigbart Russland. Vi opplever økt sårbarhet og en følelse av at den orden vi har bygget i Europa og globalt de siste tiårene, er skjøre enn vi trodde.

I Europas nærområder i sør preges flere områder av krig og konflikt. Fra Nord-Afrika og Sahel via Midtøsten og Afghanistan er det et belte av sårbare stater som sliter med radikalisering og voldelig ekstremisme så vel som svak statlig styring, høy arbeidsledighet og ikke minst dette blant de unge.

Når vi er stilt overfor en mer krevende sikkerhetssituasjon, blir behovet for et tett utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU og europeiske partnere stadig viktigere. Det er i vår interesse at EU står mest mulig samlet, og at Europa tar større ansvar for egen sikkerhet. Sammen råder EU og NATO over et bredt spekter av virkemidler. Det er ingen motsetning mellom europeisk og atlantisk orientering i norsk utenrikspolitikk. Tvert imot: Norge er NATO i nord. Vi trenger et sterkt EU, et sterkt NATO og et nært samarbeid mellom de to.

De europeiske landene har alltid vært Norges nære naboer og viktigste handelspartnere. Sammen med USA er de våre viktigste venner og allierte, og våre viktigste poli-

tiske partnere for å bevare og styrke ikke bare regionale, men også globale verdier og spilleregler.

Men brexit har vært en vekker for mange. Sterke strømninger i flere europeiske land ønsker ikke tettere integrasjon, mer globalisering eller mer europeisk samarbeid. Økt migrasjon og det store antallet flyktninger har satt det europeiske samarbeidet og solidariteten på prøve. Forferdelige terrorangrep i europeiske byer har skapt uro og frykt i befolkningen. Politisk, økonomisk og på de fleste samfunnsområder får det som skjer i Europa, direkte konsekvenser for Norge. Derfor begynner norsk utenrikspolitikk i Europa. Det er i norsk interesse at EU lykkes i å utvikle sitt sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid. En bedret europeisk evne til krisehåndtering er en styrke for det internasjonale samfunnet og for Norge.

Det norske innspillet til EUs globale strategi, som ble presentert i juli, har fire hovedbudskap: For det første at EU bør utforme sin utenriks- og sikkerhetspolitikk i tett samarbeid med gode partnere som Norge. Dette er ikke minst viktig i forholdet til Russland. For det andre mener vi at havretten bør ligge til grunn for EUs Arktis-politikk. For det tredje bør EU og NATO koordinere sin politikk enda tettere, og det bør tas konkrete skritt for tettere samordning.

Det er viktig at Europa står samlet bak reaksjonene på Russland folkerettsbrudd og uakseptable handlinger i Ukraina. Norge bidrar til europeisk enighet ved å slutte opp om EUs restriktive tiltak.

Storbritannia er Europas nest mest folkerike land og nest største økonomi. Det er svært viktig at regjeringen jobber for at vi etter brexit skal ha et like godt samarbeid med Storbritannia som i dag. Norsk næringsliv trenger stabile og forutsigbare rammebetingelser og så god markedsadgang som overhodet mulig i Storbritannia. Det er bra at vi fra britisk side har fått forsikringer om at også de ønsker dette, også etter brexit.

Samtidig er det viktig å sikre en fortsatt velfungerende EØS-avtale, også etter brexit. EØS-avtalen sikrer norsk næringsliv full tilgang til EUs indre marked på alle områder bortsett fra sjømat, og er kanskje den viktigste rammebetingelsen for norsk næringsliv. Vi må ikke så tvil om denne avtalen og skape ytterligere problemer i en allerede utfordrende tid.

Paris-avtalen trådte i kraft 4. november. Paris-avtalen er den første globale avtale som pålegger alle land å sette seg gradvis mer ambisiøse klimamål for å redusere utslipp. Det at avtalen trer i kraft så raskt, er en svært god nyhet, og det vitner om at verden står samlet for å forhindre farlige klimaendringer.

Norge bidrar tungt i Europa. Europas utfordringer er våre utfordringer. Vi bidrar på alt fra energisikkerhet via migrasjonsløsninger og strategisk bruk av EØS-midlene. Vår innsats er med på å trygge Norge for fremtiden.

Harald T. Nesvik (FrP) [10:20:31]: Først av alt vil jeg få lov til å gi honnør til statsråden for en veldig god og grundig redegjørelse. Det er svært viktig at vi opprettholder nettopp dette med at statsråden kommer og gir en redegjørelse knyttet til EU- og EØS-saker i Stortinget, fordi det også er med på bl.a. å utløse den debatten vi har i dag på disse områdene som er så viktige for Norge.

Statsråden var innom en rekke områder, men med min taletid, som er en liten del av statsrådets, er det noen få

områder jeg kommer til å gå inn på, som er viktige. Flere andre har også vært inne på disse temaene tidligere.

Jeg vil begynne med å snakke om brexit. Det som skjedde med brexit, kom nok som en overraskelse på svært mange. I likhet med det valget som vi nettopp har bak oss i USA, var det vel ikke så veldig mange som så for seg utfallet av det valget som skjedde i Storbritannia. Det som er viktig for Norge, er at vi må sørge for at vi opprettholder vårt samarbeid og ikke minst vårt handels-samarbeid med et av Europas aller største, og for Norge viktigste, land. Det er viktig at vi sørger for at vi får på plass en permanent avtale med Storbritannia. Selv om det mest sannsynlig ikke er mulig før brexit-biten er avgjort, i og med at man allerede har varslet en utløsning av artikkel 50, er det viktig at vi har et så bredt samarbeid som mulig i den tiden som nå kommer. Da må man legge EØS-avtalen som en basis i bunnen i den videreføringen, men her må man også se på hvilke muligheter man har til å jobbe bilateralt ved siden av dette. Det er klare begrensninger som framkommer av artikkel 50 om hva man kan gjøre ved siden av. Fra Norges side må man bruke alle de mulighetene som man har.

Statsminister Theresa May har tidligere sagt at britene ønsker en skreddersydd avtale med EU, og at EØS-avtalen ikke vil være aktuell. Skulle dette endre seg, er det helt åpenbart at regjeringen i så fall vil måtte innta en åpen holdning, og det har man også sagt, men det er lite som tyder på at det vil skje.

Det som er viktig i tiden framover nå, er at vi sørger for å fjerne all usikkerhet knyttet til hva som skal skje, for Norge har en rekke avtaler og samarbeid med Storbritannia. Det går på gassavtalen som vi har med Storbritannia. Vi har også fiskeriavtaler som er inngått med EU, og som nå får en helt annen innretning. Det vil bl.a. innenfor pelagisk sektor være slik at vi ikke lenger skal forholde oss til Norge, Færøyene og EU. Nå må vi forholde oss til Norge, Storbritannia, Færøyene og EU. I tillegg har vi Island-problematikken knyttet til pelagisk sektor. Disse tingene må vi finne en løsning på, og jeg er veldig glad for at regjeringen har varslet at dette jobber man permanent med.

Den migrasjonen som vi så særlig i fjor, og som har avtatt i år, er det viktig at vi har kontroll på i årene som kommer. Det som skjedde da vi fikk disse migrasjonsstrømmene, var at hele både EØS- og Schengen-systemet ikke bare ble satt på prøve, men det viste seg at når det gjaldt Schengen, kollapset systemet fullstendig. Dette er et system som det er helt vesentlig er robust og er bygd for framtiden. Det er helt vesentlig, som sagt, for Norge at dette fungerer optimalt. Vi ser faktisk at migrasjonsstrømmene inn til Europa ikke har stoppet opp, det er bare det at de finner andre veier. Derfor er det viktig at vi her er veldig klar på hva som er Norges standpunkt, og at man fram til løsninger kommer på plass, har den utvidede grensekontrollen som man har iverksatt, og som man har mulighet til, og det må man sørge for å ivareta i tiden som kommer.

Jeg tror det var representanten fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, som var inne på viktigheten av EØS-avtalen. Den er svært viktig, det er den som styrer vår handelspolitikk med EU, og skal også gjøre det i årene som kommer. Men det kan være enkeltelementer i denne avtalen, bl.a. knyttet til eksport av velferdsytelser, som det må kunne være mulig å se på. Man så bl.a. at da Storbritannia forhandlet om brexit, var det muligheter for å komme videre der, for det er også enkelte EU-land som har samme

interesser som Norge. Jeg håper at det kan være mulig å få sett på det.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:26:00]: Eg vil takke statsråden for ei fyldig utgreiing, der me fekk klåre meldingar om at Noreg skal knyte seg tettare til EU enn i dag på fleire område. Innan politi og rettsområde, innan sivil beredskap og innan forsvar ynskjer regjeringa å trykkje på gasspedalen for ytterlegare integrering med EU.

Det statsråden sa mindre om, er korleis integreringa skal skje, og korleis det skal finansierast. Kan statsråden i innlegget sitt utdjupe korleis ein ser at denne EU-tilpassinga skal skje, og kva økonomiske konsekvensar ho ser føre seg?

I dag er det for så vidt dagen derpå for mange i Europa og i USA, slik det var i Europa dagen etter brexit i Storbritannia. Ein klør seg i hovudet og spekulerer på kva det var som eigentleg skjedde: «What hit us so hard?» Med Trump på veg inn i Det kvite huset i USA er føreseieleg politikk erstatta med uvisse, som òg rører ved oss i Europa.

Sjølv om det nok er mange ulike faktorar som har spelt inn i dei to vala, er det noko som er likt. Ekspertar, kommentatorar og meiningsmålarar har teke totalt feil i sine spådomar om resultatet. Dei har ikkje fanga opp strøymingar i folket, misnøya som har bygd seg opp over lang tid, og den manglande tilliten mellom styrande og dei som vert styrte.

Då Storbritannia vedtok å gå ut or EU, hadde den norske regjeringa det travelt med å forklare at det sjølvsagt berre var innvandringsmotstand som låg bak. Det er feil. Eg trur Noreg må ha den mest EU-lojale regjeringa i Europa. Fyrst åtvare ein britane mot å gå ut or EU. Så nekta ein EFTA å sende brev for å invitere til samarbeid etter brexit. Så trua ein med å blokkere eit eventuelt britisk EFTA-medlemskap, og så – etter sterkt press frå norsk næringsliv – vart den norske haldninga endra til at Noreg sjølvsagt var positive til samarbeid med britane, men Storbritannia måtte sjølv finne ut kva dei ville. Men då det britane ville var å etablere ei formell arbeidsgruppe med Noreg for å førebu ein ny frihandelsavtale etter brexit, var det igjen tvert nei frå regjeringa, sjølv om det ifølgje Dagens Næringsliv var ulike syn og ulike råd frå embetsverket. Så regjeringa må vere det næraste ein kjem til å gjere Noreg til eit lydrike under EU. Men kva vil regjeringa gjere opp mot Storbritannia? Kva vil regjeringa gjere for å kome næringslivet i møte, for å vere føreseielege? Skal ein halde fram med passiviteten og peike på ulike utgreiingar, eller skal ein gjere noko aktivt?

Både i USA og EU har folk sett at globale og regionale avtalar flytter makt frå folkevalde til globale selskap – avtalar som EØS, som NAFTA, som andre store regionale eller globale avtalar. Folk er ikkje dumme. Når ein har nær ingen vekst i talet på arbeidsplassar, medan ein liten elite sit att med nær heile veksten, aukar ulikskapane. Det ser folk. Lønsveksten til arbeidar-/middelklassen har dei siste 20 åra stått på staden kvil, og ulikskapane aukar dramatisk. Det gjeld i USA, og det gjeld òg i store delar av Europa, der arbeidsløysa er høg i mange land.

Så høyrde eg at både utanriksministeren i Stortinget og statsministeren i Debatten på NRK viste til at handelsavtalar har lyfta millionar ut or fattigdom. Men dersom det var slik glede over desse avtalane, kvifor var det nett utviklingslanda som stansa Doha-runden i WTO? Fordi dei

rike ville trekkje opp stigen etter seg og nekte utviklingsland å bruke dei same mekanismene som har gjort oss rike.

Samanbrotet i WTO-forhandlingane sette fortgang i prosessar med regionale handelsavtalar, som TTP, TTIP og TISA mfl. Og det er ikkje hemmeleg at landa som forhandlar, reknar seg som så mektige at utviklingslanda vil verte tvinga til å gå inn i dei same avtalane – utan å ha sete rundt bordet og forhandla. Det er ikkje rart at vanlege folk i USA og Europa protesterer, og det er ikkje rart at det veks fram høgrepopulistiske parti som truar stabiliteten på det europeiske kontinentet.

Men EU, Arbeidarpartiet og den blå-blå regjeringa lyttar ikkje, dei heller. Og som representanten Svein Roald Hansen sa: EU-samarbeidet stansar heldigvis ikkje opp. EU har sjølv bidrege til å skape dei problema EU no ikkje greier å løyse. EU var meint å skape eit betre liv og økonomisk tryggleik for borgarane, men viser seg som eit eliteprosjekt. Eit fåtal får det betre, medan folk flest kjem vesentleg dårlegare ut. EU har ikkje teke vare på industrien. Ein har låst EU-land fast i ein penge- og valutaunion som viser seg særst dysfunksjonell. Stadig fleire misser håpet og trua på eit betre liv.

I Senterpartiet har me tru på at eit godt samfunn er eit samfunn med små forskjellar og god sosial, geografisk og økonomisk fordeling. Det oppnår me med god nasjonal styring og nærleik mellom folk og dei som styrer, og der ein lyttar til dei ein er sett til å styre.

Trine Skei Grande (V) [10:31:31]: Det siste døgnet tror jeg det ble klart for de fleste av oss at både Norden og Europa kommer til å bli viktigere for oss framover – hvis vi ser på signalene som den amerikanske valgkampen har gitt oss, med et USA som blir både mer proteksjonistisk, mindre opptatt av å stille opp i forsvarssamarbeid og mer innadventt i hele sin retorikk.

Jeg skal bare komme kort inn på noen tema – det er ikke så mye en får til på fem minutter av lange resonnement om de utfordringene vi nå står overfor.

Statsråden brukte mye tid på miljø. Valget i USA skaper også usikkerhet for miljøatsingen og Paris-avtalens levevilkår i verden de kommende årene. Norge har vært aktiv, men i miljøatsingen til regjeringa syns jeg at jeg sporer en veldig stor tålmodighet når det gjelder å vente på EU. Det blir både vanskeligere og veldig mye dyrere dess lenger vi venter. Vi bør begynne på jobbingen nå og ikke bare vente på at EU-systemene skal være oppe å gå. Vi bør være aktive deltakere for å få dette på plass.

Det andre jeg merker meg, er EUs satsing på digitalisering, som er et veldig viktig område, og som også – sjøl om det virker som det er signaler om at EU-samarbeidet svekkes litt nå – er et viktig satsingsområde også for Norge. Her må vi ikke sakke akterut, her må vi henge med på de utviklingsprosessene som er i Europa. Dette er vår mulighet for at Europa sammen kan ha den posisjonen i utviklingen som vi har hatt til nå.

En setning brukte statsråden på den nye personvernforordningen. Datatilsynet sier at det kanskje er den største lovendringen for personvernet på 20 år. Vi ser nok her spor av at mye av det som skjedde med personvernforordningen, var en reaksjon på et fullstendig feilslått datalagringsdirektiv, som jo kanskje ett av regjeringspartiene – jeg skal ikke ta begge for det, for Fremskrittspartiet gjorde en heltemodig innsats – var veldig for, men som viste seg å være

en fullstendig feilslutning. Nå får vi en personvernforordning som kommer til å stille store krav til oss, og som vi må jobbe med på en ordentlig måte for å få inn de gode tingene i norsk lovverk også.

Så til flyktningssituasjonen. Alle de store utfordringene som vi står overfor i Europa i dag, står vi overfor sammen, om det er klimaproblemer, flyktningssituasjonen eller andre utfordringer. Her må vi finne løsninger sammen. Jeg syns det er viktig at Europa stiller opp sammen, at vi finner løsninger sammen, og at vi fordeler ansvar sammen. Det som forundrer meg litt i regjeringas holdning, er den store optimismen vi finner etter Bratislava-konklusjonene. Etter min oppfatning er det et skritt mot mindre integrasjon og mindre felles fordeling, mens regjeringa har en stor optimisme for at konklusjonene etter de møtene kommer til å bringe Europa langt framover.

Det siste er et område jeg ikke tror jeg har tatt opp i en EØS-vurdering tidligere, men som jeg har lyst til å løfte inn i denne debatten. Jeg tror at både Norden og Europa blir viktigere for Norge i forsvarssamarbeidet framover. Hvis vi får en amerikansk president som ikke mener det er viktig å stille opp for Europa, må mye mer av det norske fokuset knyttes til nordisk og europeisk samarbeid – sjøl om jeg er åpen for å se om den nye amerikanske presidenten faktisk står for det han har sagt gjennom valgkampen.

Jeg er enig med Liv Signe Navarsete i én ting: Det var ikke bare rasisme som lå bak brexit-avgjørelsen. EU har vært opptatt av å bli enige om de små detaljene, mens de har hatt problemer med å takle de store utfordringene vi står overfor. Men svaret på det er ikke mindre samarbeid, det er faktisk mer samarbeid. USA og Storbritannia med sine topartisystem viser mer og mer hvordan topartisystemet blir et dysfunksjonelt demokrati der uenigheter og frustrasjoner ikke kommer fram gjennom det politiske systemet. Da lager man til slutt en trykkoker, og når lokket smeller av da, er det ikke et pent syn.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:36:48]: Det var flere interessante perspektiv i det siste innlegget. Det synest eg òg det var i utgreiinga – og for så vidt òg i debatten før i dag. Eg takkar statsråden. Til morgonen i dag lurte eg på om eg skulle kritisere ho for ikkje i tilstrekkeleg grad å ta opp det amerikanske valresultatet, men det ville kanskje ha vore noko urimeleg når jo utgreiinga kom før resultatet.

Men eg trur vi står i ei tid med forandring – kanskje sterkare enn nokon gong sidan muren fall og den kalde krigen slutta. Eg trur det kviler på oss alle ikkje berre å registrere det, men faktisk å ta det inn over oss og debattere om det bør få større konsekvensar for norsk politikk og norsk utanrikspolitikk enn det vi har lagt opp til til no. Dei endringane som vi no har sett i USA og i fleire europeiske land, har ulikskapar ved seg, men kanskje òg sterkare fellestrekk.

For det første er det openbert at vi står i det eg vil kalle ein ulikskapskrise, med massive økonomiske forskjellar som aukar. Det skjer på litt ulike måtar i USA og Europa. I USA er det stor økonomisk vekst, men ein enorme auke i ulikskap. Fordelane kjem berre nokre få til gode. I mange land i Europa har vi hatt eit tiår nesten utan økonomisk vekst og framgang, men òg der ein auke i ulikskap.

Auka handel har openberre og dokumenterbare fordelar i form av auka økonomisk vekst. Men det er òg sånn at viss

ein har eit arbeidsliv med for lite regulering, svake fagforeiningar og eit skattesystem som ikkje gjev inntekter til velferd, kan det fort verte sånn at vanlege arbeidsfolk tapar massivt på det. Det trur eg har skjedd i t.d. USA. Det har gjeve vekst, men ingen fordelar til fleirtalet av befolkninga.

Det andre er ei veldig endring i kva samfunn vi er. Europa har gått frå å vere ein utvandringsverdsdel til ein innvandringsverdsdel. Hugs at vi ikkje skal veldig mange tiår tilbake før vi hadde eit hundreår med massiv utvandring frå Europa. I 1950 var Noreg eit nesten fullstendig kvitt og kristent land. Mange av dei vesteuropeiske landa i Europa var òg ganske homogene. Det har endra seg gradvis, og det vil fortsetje å endre seg til vi vert mangfaldige samfunn kulturelt og religiøst. Måten vi handterer det på, er ekstremt viktig. Det har openbert – slik migrasjon alltid har – òg eit konfliktpotensial i seg.

Det tredje trur eg er ein stor tillitskrise retta mot institusjonar og myndigheiter av forskjellige slag – aller mest dei store som er langt unna. Det gjeld både i USA og i Europa. I USA i 1960 var tilliten til myndighetene like høg som den var i Noreg. I Noreg har denne tilliten halde seg like høg, men i USA har han skrumpa inn. Det er ingen tvil om at i det amerikanske samfunnet har summen av polarisering, kolossale pengeinteresser og mangel på tillit skapt ein tillitskrise, men vi ser tendensane til det same på europeisk nivå. Eg trur at brexit heilt openbert òg er eit uttrykk for det.

Eg synest summen av dette er at vi har behov for å tenkje igjennom ikkje berre Europa-politikken, men i breitt korleis vi fører ein utanrikspolitikkk for i større grad å vareta våre verdiar og interesser. Noreg er veldig forskjellig frå det eg og mange talarar har beskrive her, men det som treffer Europa, treffer til slutt òg Noreg. Vi er ikkje immune.

Til slutt vil eg utfordre regjeringa på ein ting eg ikkje synest dei har følgd opp godt nok, nemleg det dei sjølve fortenestefullt varsla i starten av perioden, om ein meir aktiv Europa-politikkk knytt til Stortinget. Foreløpig har dei møtt det med å halde fleire møte i Europautvalet – munnlege møte utan særleg mykje førebuing – vi veit ikkje kva som kjem av saker, vi får ein gjennomgang for å stille spørsmål og fortset med dei same utgreiingane. Eg synest det er ein veldig lite tilfredsstillande måte å behandle store Europa-politiske spørsmål på. Dei har sjølve opna for moglegheita til å leggje fram meldingar eller korte saker til Stortinget om norske posisjonar i viktige spørsmål. Det kunne vere ein måte for tidleg å bringe Stortinget inn i nettopp dei store sakene som vi ofte diskuterer veldig sporadisk frå Stortingets talarstol.

Vil europaministeren følgje opp det dei sjølve har lagt opp til og varsla tidleg i denne perioden, ved å bringe store spørsmål inn for Stortinget som saker, der Stortinget kan drøfte norske posisjonar for at dei skal vere meir forankra når Noreg går for å påverke dei prosessane i EU?

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:42:19]: I en tid hvor omgivelsene, også EU og Europa, er i rask endring, og hvor vi og kontinentet står overfor store utfordringer fra flere hold, er det spesielt viktig at vi tar oss tid til å debattere norsk europapolitikk grundig. Jeg synes at innleggene så langt i dag har synliggjort bredden i vårt EU-samarbeid, og jeg takker for både innspill og kommentarer til den utviklingen og retningen denne politikken bør ha.

Jeg vil understreke et av mine hovedbudskap fra redegjørelsen på tirsdag: Mye fungerer godt i EU. Til tross for brexit viser EU-landene både vilje og evne til å fortsette arbeidet for å finne framtidrettede og felles løsninger på aktuelle utfordringer knyttet til flyktninger og migrasjon, klima og energi, digitalisering og regelforenkling og sikkerhetspolitikk, herunder forsvar og terrorbekjempelse. Jeg opplever også at det er en tydeligere vektlegging av at EU-samarbeidet må være til nytte for borgerne.

Økonomien går heldigvis bedre i de fleste land, og hovedbildet er at de europeiske landene integreres i et stadig tettere fellesskap på nye områder. Europa er fortsatt et stabilt og fredelig kontinent. Det europeiske samarbeidet bidrar til å finne løsninger på de grenseoverskridende utfordringene kontinentet står overfor. Vi er tett på utviklingen i EU, og vi søker å påvirke retningen til det europeiske samarbeidet der vi kan. Det er også bakgrunnen for at vi ønsker å forsterke det nordiske europapolitiske samarbeidet under vårt nordiske formannskap til neste år, for at vi på områder med felles interesser med våre nordiske naboer skal kunne gjøre nordiske ideer og veivalg mer synlig i Brussel. Digitaliseringsområdet er et slikt område.

EØS-avtalen er selve bunnplanken i vårt samarbeid med EU, og jeg er glad for at så mange talere så tydelig har understreket betydningen av nettopp den avtalen. EØS-avtalen har tjent og tjener oss fortsatt godt. Den sikrer norsk næringsliv og borgere full deltakelse i det indre marked – kanskje viktigere enn noensinne. Avtalen gir norske selskaper tilgang til det europeiske markedet på vilkår som er like som for EUs egne selskaper. Jeg har særlig merket meg Orklas klare advarsel nylig om at å si opp EØS-avtalen er å spille hasard med norsk matindustri. NHO har vært like tydelig i sitt forsvar av EØS-avtalen, på vegne av norsk næringsliv generelt. Vi må heller ikke glemme at det faktisk er EØS-avtalen som sikrer norske borgere mulighet til å studere, forske, arbeide og etablere seg fritt i hele EØS-området. Dette er goder som mange nå tar for gitt, men som det faktisk er viktig å verne om.

Regjeringen er opptatt av å sikre et velfungerende EØS-samarbeid også etter brexit. Vi ønsker et like bredt og godt forhold til Storbritannia som vi har i dag. Derfor har vi løpende kontakt med Brussel, med London og med andre viktige europeiske hovedsteder for å sikre at det er forståelse for at vi ikke er et hvilket som helst tredjeland, vi er et EØS-land, og at det er viktig at vi blir konsultert i de forhandlingene som nå skal gå mellom Storbritannia og EU, på områder som er relevante og angår EØS og det indre marked. Alle fagdepartementer i Norge er for lengst i gang med arbeidet med å gå gjennom sine respektive områder, for å synliggjøre hvor det er vi har behov for å få på plass nye avtaler den dagen Storbritannia står utenfor EU-samarbeidet.

Det er fullt mulig å ha denne gode dialogen uten å gå på akkord med det å skulle ivareta norske interesser. Vi har et stort handlingsrom for dialog med britene, men vi kan altså ikke drive regelrette forhandlinger om handelsavtaler før britene er ute av EU. Det er helt tydelig i EU-traktaten. Vi har mulighet, og skal selvfølgelig benytte muligheten, sammen med våre EFTA- og EØS-partnere, til både å diskutere og posisjonere oss for den dialogen som det er viktig at vi er i med EU i tida framover.

Jeg har avslutningsvis bare lyst til å si til representanten Navarsete: Ja, det er riktig at Norge ønsker å samarbeide

med EU på enda flere områder, og det er fordi vi mener at det er i Norges interesse at vi har et godt og nært samarbeid med viktige allierte på områder som er av stor betydning for det norske samfunnet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [10:47:30]: Jeg ga statsråden et par utfordringer i mitt innlegg som jeg føler at hun ikke kommenterte. Hun skal få en ny sjanse. Det ene gjelder hvordan vi forholder oss til de kommende forhandlingene mellom EU og Storbritannia. Det starter vel en gang i april, vil jeg tro, hvis statsministeren i Storbritannia gjør som hun har varslet.

I redegjørelsen snakket statsråden om at regjeringen har en aktiv tilnærming til å ivareta norske interesser. Nå uttrykte hun at man minner de andre landene om at vi vil bli konsultert, så det er en viss bevegelse. Men jeg forstår fortsatt ikke hvorfor EFTA-landene ikke kan ta kontakt med EU og be om å få være en del av forhandlingene – om det akkurat er som observatør, eller hvordan det er, men man må være ved bordet på en eller annen måte. Hvorfor kan man ikke ta en slik kontakt?

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:48:36]: Jeg vil understreke at vi har tett kontakt med miljøet i Brussel, med dem som skal være forhandlere, og med politikere, og vi bruker alle diplomatiske kanaler for å være veldig tydelige når det gjelder hva slags interesser Norge og de to andre EØS-landene i EFTA, har i dette. Tilbakemeldingene er også positive, man erkjenner at disse EØS-landene ikke er hvilke som helst tredjeland, og at man ønsker å få til konsultasjonsordninger når man kommer så langt at man skal starte å forhandle. Vi har vært veldig tydelige på det og mener også at den responsen vi har fått, er oppløftende i den forstand at vi ikke vil bli behandlet som et hvilket som helst tredjeland, men være blant dem som blir konsultert – noe som vil skje både fra Brussel og fra London.

Svein Roald Hansen (A) [10:49:38]: Jeg føler at jeg får statsråden litt på gli, så hvis vi holder på litt til, så kanskje hun ender ved bordet – om ikke ved bordet, så i hvert fall i stolen bak, og ikke på gangen.

Det andre jeg tok opp, er knyttet til den kommende klimaavtalen. Da handler det om de to alternativene: enten en bilateral avtale eller forankret i EØS-avtalen, som kommisjonen foretrekker. Hvilken forskjell vil det i praksis være på de to, først og fremst når det gjelder overvåking? Jeg går ut fra at Norges tiltak, altså Norges gjennomføring av avtalen, vil bli overvåket på samme måte som EU-landenes vil bli det. Hvilke mekanismer har man eventuelt hvis det oppstår uenighet? Er det forskjell på de to alternativene? Og vil man eventuelt bruke ESA og EFTA-domstolen, som vi kjenner fra EØS-avtalen?

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:50:42]: Hvis representanten Svein Roald Hansen oppfattet at han har fått meg på gli, så hører jeg det, men poenget er at regjeringen er utrolig opptatt av at vi skal ivareta norske interesser på dette området når det nå skal forhandles mellom Storbritannia og EU. Vi bruker enhver mulighet, og vi har nærmest reist i skytteletrafikk både til London og til Brussel

for å forsikre oss om at vi blir konsultert, og at man har tatt inn over seg at vi ikke er et hvilket som helst tredjeland.

Når det gjelder klimaavtalen: Vi har meldt til Stortinget i stortingsmelding at vi fra norsk side ønsker en bilateral avtale. Så har EU-kommisjonen spilt tilbake at det er mer hensiktsmessig å bruke protokoll 31. Protokoll 31 er en frivillig avtale utenfor de fire friheter og blir akkurat det vi forhandler oss fram til, det vi blir enige om.

Så må regjeringen vurdere hva slags avtaleform vi mener best ivaretar det hensynet vi skal oppnå med en slik avtale.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:52:01]: Den 25. oktober opna ESA sak om traktatbrot mot Noreg i den såkalla verftssaka. ESA meiner at reglane om reise, kost og losji i dei norske allmenngjeringsforskriftene er i strid med utstasjoningsdirektivet og EØS-avtalen sine vilkår om fri flyt av tenester.

På møte i Europautvalet sa statsråden at ein har lese brevet, ein skal svare på brevet – på ein måte som ein er tilfreds med – altså sa statsråden ingen ting. Tidlegare har statsråden og regjeringa vore tydelege på at ein står fast ved at det er norsk Høgsterett som styrer norsk lov. Men eg vart usikker etter å ha høyrte svaret frå arbeids- og sosialministeren, gjennom statsråd Elisabeth Vik Aspaker, i Europautvalet.

Eg vil gjerne spørje statsråden: Vil ein framleis stå fast ved det som har vore regjeringa og Stortingets syn – det Stortinget er konsultert om så langt?

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:53:15]: Det er korrekt at ESA den 25. oktober sendte dette såkalte åpningsbrevet til Norge. Det som også er korrekt, og som jeg viste til i Stortingets europautvalg, er at når en får et slikt brev og har en svarfrist, skal naturlig nok regjeringen vurdere det og svare innen fristen. Utover det har jeg ingen kommentar til saken nå.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:53:42]: Tidlegare har regjeringa vore tydeleg i denne saka. Det er eit skifte frå ESA si opning av traktatbrottsak og det som har vore tydeleggjort frå regjeringa før, om at ein står fast ved det som har vore det norske synet. Difor vil eg rett og slett spørje ein gong til: Er det slik at ein framleis kan slå fast at Noreg står på det synet som regjeringa har hatt, og det som også Stortinget har vore konsultert om? Me er ikkje konsulterte om at ein har skifta noka meining. Kan ikkje statsråden då ganske enkelt stadfeste at ein kjem til å stå opp for det som Høgsterett har bestemt, og slik sikre at norsk Høgsterett faktisk har den mynda som dei fleste i Noreg vil meine at norsk Høgsterett skal ha over norsk lov og regelverk?

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:54:40]: Jeg viser til det åpningsbrevet som er kommet, at det er en prosess på dette, og at regjeringen skal svare innenfor den fristen som ESA har satt.

Trine Skei Grande (V) [10:55:02]: Representanten Navarsete fikk ikke lange svar.

Jeg ønsker meg et skikkelig langt svar fordi jeg synes det var litt snaut om personvern i redegjørelsen.

Her skal vi foreta en lovendring som ifølge Datatilsynet er den største på 20 år, for personvernet i Norge, og statsråden nevnte det med én setning. Nå skal hun få muligheten til å bruke et helt minutt på det!

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:55:23]: Det er liten tvil om at personvernområdet er et viktig område, som også regjeringen legger stor vekt på. Vi skal på en god måte komme tilbake og redegjøre for hvordan vi skal ivareta de hensynene som er knyttet til personvern i norsk lovgivning.

Jeg tror jeg kan forsikre representanten Skei Grande om at dette er et område vi ikke tar lett på, og som vi skal følge opp etter absolutt beste evne.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:56:06]: Eg synest kanskje det var litt tvilsamt at statsråden rett og slett ikkje kunne svare noko om innhald på spørsmåla frå Skei Grande, anna enn at det er alvorleg, og at ein skal kome tilbake til det.

Men eg skal spørje om ein annan ting som eg nemnde i mitt innlegg, så eg treng ikkje dra heile resonnementet. Regjeringa har tidlegare opna for at det kunne vere mogleg – den førre europaministeren uttrykte det her i salen og andre stader – å leggje fram saker for Stortinget når det gjeld spesielt viktige og store prosessar i EU, der ein på eit tidleg tidspunkt kunne drøfte norske posisjonar for å få dei forankra i Stortinget. Så vidt eg hugsar, var eit samla storting veldig positiv til den tanken, nettopp fordi det kunne gje meir konkret debattforankring her av nokre av dei store prosessane, dra oss inn tidlegare. Men eg opplever at utgreiingane her og møta i Europautvalet vert veldig springande og vanskelege å bruke som forankring – og med lite skriftleg på førehand. Vil statsråden ta i bruk dette på store prosessar der det er viktig at Noreg kjempar for sine interesser, og at det er forankra i Stortinget?

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [10:57:08]: Det er et dilemma knyttet til at avklaring av norske standpunkter, hvordan norsk politikk skal utformes, i stor grad skjer gjennom stortingsmeldinger fra fagdepartementer. Vi har faktisk vurdert og sett på om det er mulig for meg som europaminister å ta ting ut av en sånn mer fagdepartemental sammenheng. Det har vist seg at det er ganske krevende eller vanskelig, og det er bakgrunnen for den måten vi konsulterer Europautvalget på i dag; det er den måten vi har funnet mest hensiktsmessig. Der møter fagstatsrådene på områder som er aktuelle. Når det gjelder spesielt energiområdet, som ble nevnt av en annen representant, er det varslet at regjeringen til våren kommer tilbake med en melding knyttet til de store endringene, de forslagene som kommisjonen skal legge fram før jul, som gjelder energiunionen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Marianne Aasen (A) [10:58:33]: For de aller fleste av oss, om ikke alle, er etterkrigstidas stabilitet den eneste virkelighet vi kjenner. Etter min mening skyldes det de mange institusjonene som oppsto i kjølvannet etter annen verdenskrig. Vi har NATO, som har ansvaret for sikkerhetspolitikken vår, og EU, som tar seg av den økonomiske

delen. I tillegg har vi Europarådet, vi har OECD, vi har FN, selvfølgelig, og vi har WTO.

Institusjonene har vi fortsatt, men de utfordres. Paradoksalt nok er det mulig å si at mange av endringene skyldes Berlinmurens fall i 1989. Det var det store bruddet på stabiliteten, egentlig, etter annen verdenskrig – veldig positivt selvfølgelig, men å se konsekvenser av store åpenbart historiske hendelser i sin egen samtid er en umulighet.

Etter 1989 stilte mange seg spørsmålet om videre eksistensberettigelse for NATO. I dag ser vi at vi trenger NATO, og at Russland er annerledes enn mange i Europa ønsket og håpet. Europa ble forent etter 1989 takket være EU. Utvidelsen østover var riktig og viktig, og vårt bidrag er EØS-midlene – ganske store midler som overføres til landene i Sørøst-Europa. Det har ført til økonomisk vekst og velstand i hele Europa, inkludert i vårt land på grunn av høy arbeidsinnvandring, som vi har hatt behov for. Men at dette indirekte skulle føre til brexit, at Storbritannia gikk ut av EU, var det få som klarte å spå. Da tenker jeg spesielt på den motstanden mot arbeidsinnvandring som vi så i Storbritannia, og som trolig førte til at mange stemte for brexit.

Vi er i ferd med å gå inn i en periode med mer ustabilitet. Hva brexit vil føre til, og hva valget i USA vil føre til, er det mange som spår om. Jeg mener det eneste helt sikre man kan si, er at det fører til mer ustabilitet og mer uforutsigbarhet i de kommende årene. Svaret er sterkere institusjoner. Derfor er videre EØS-tilknytning for Norge av avgjørende betydning, og det er viktig at EU fungerer så godt som overhodet mulig for norske interesser.

Men disse politiske rystelsene handler også om at utenrikspolitikk og innenrikspolitikk smelter mer og mer sammen. Globalisering i seg selv er aldri vedtatt som sådan i en nasjonalforsamling, men det har konsekvenser som tangerer opp mot noe som selvfølgelig er viktig: Det at det fører til mer handel, er bra, men samtidig fører det også til at folk opplever at de mister jobben på grunn av det. Derfor ble arbeidsinnvandring et tema i Storbritannia, og derfor har handelsavtaler blitt et tema i valget i USA.

Handelspolitikken blir derfor mer og mer noe som ikke bare NHO og noen få andre spesielt interesserte er opptatt av. Det angår oss alle. Hva som skal skje med de store handelsavtalene, vil trolig endre seg etter det som har skjedd siden tirsdag. Noe av det som ble sagt i redegjørelsen på tirsdag, gjelder kanskje ikke lenger. Likevel vil jeg kommentere litt det som ble sagt av Vik Aspaker om mulig tilknytning for Norge til TTIP.

Rapporten om dette fra NUPi peker på visse økonomiske gevinster i fall vi slutter oss til en sånn avtale, med alle mulige forbehold fordi det ennå ikke eksisterer noen avtale. Men den viser også at det vil påvirke vår suverenitet, trolig i større grad enn EØS-medlemskapet. Akkurat det mener jeg er viktig å ha med som momenter i den framtidige eventuelle debatten, i fall det skulle bli en avtale mellom USA og EU. Derfor er det også viktig å ta inn innspillene fra Stortinget nå om at vi må se på arbeidet rundt akkurat dette, så vi får en demokratisk forankring.

Arbeiderpartiet mener at økt handel er bra, særlig om det skjer rettferdig, og det er det disse handelsavtalene skal sikre. Men de skal også være demokratisk forankret, og de skal ha støtte hos vanlige folk. Da krever det at vi har en god fordelingspolitikk som sikrer at veksten blir fordelt. Vi må ha et skattesystem som sikrer fordeling og hindrer

fattigdom. Vi må sikre at det skapes jobber reelt sett, og ikke at det brukes som et falskt argument, og vi må sikre anstendig lønn. Vi skal hindre sosial dumping, og vi må sikre at folk har en lønn de kan leve av. Da er og blir det sånn som tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland sa: Alt henger sammen med alt.

Men for et lite land som Norge er en godt organisert verden med sterke institusjoner viktig, ikke minst i den tida vi er i ferd med å gå inn i.

Michael Tetzschner (H) [11:03:47]: De av oss som har den glede på Stortingets vegne å delta i Nordisk råd, har på nært hold de siste årene kunnet se hvordan man har fått en stadig sterkere samforstand de nordiske land og de politiske miljøene imellom. Det gjelder selvfølgelig også Nordisk råd, der et utvalg av parlamentsmedlemmer deltar. Jeg tenkte jeg skulle begynne med det gledelige, for det er så mange splittetendenser, men det ser ut som om Norden i større grad samordner seg og fremstår med samklang i det de sier.

Så må vi erkjenne at den største drivkraften for dette er at de fem nordiske stater har utviklet en felles politikk på bakgrunn av at de også har avklarte traktatfestede forhold til EU. De fem nordiske land har tilknytning til EU enten som fullt deltakende medlemsland, som Danmark, Sverige og Finland, sistnevnte også som deltakere i den felles valutaen, eller som Norge og Island, som har sikret seg noe nær fullt medlemskap i det økonomiske samvirket. Men mer enn dette: Norge er, sammen med de andre nordiske land, en del av EUs rettsutvikling gjennom både direktiver og forordninger, og det er denne fellesutviklingen av rettsdannelsen som også bringer de nordiske land sammen.

Så det er litt forunderlig at de som nå begynner å sette EØS-avtalen i spill, vanligvis ikke har noe imot nordisk samarbeid – i hvert fall har ikke jeg registrert det – men de skal være klar over at de med det også skaper avstand til våre andre nordiske naboland.

Under brexit-debatten i Storbritannia kunne man med en viss forundring se henvisninger til nordisk samarbeid som et alternativ til medlemskap. Men de nordiske stater har jo nettopp fått utviklet og befestet sitt samarbeid, fordi vi har et avklart forhold til EU, og fordi mye av dynamikken som gjør at landene konvergerer, nettopp er en del av det allmenne europeiske samarbeidet.

Det er derfor man skal lytte veldig kritisk til de krav som nå går ut på at Norge skal gå i front for å forhandle med Storbritannia om en eller annen form for frihandelsavtale. Jeg tror dette må være basert på at man ikke har kunnskap om hvilke avtaleverk som må avklares, og hvilken rekkefølge som dermed også blir logisk følgeriktig. Det er selvfølgelig i Norges interesse å ha best mulig samarbeid med Storbritannia, uansett hvilken form for utenforskap landet velger, og vi må ha et nytt avtaleverk til erstatning når Storbritannia forlater EU om muligens to–tre år. Hvis ikke vil vi ha tollbarrierer. På den annen side vil det ikke være mulig for britene å forhandle avtaler med andre land før de har avklart sitt eget forhold til EU. Da må ikke vi i mellomtiden sette vår egen EØS-avtale på spill eller så tvil om den. Uansett vil en frihandelsavtale mellom EU og Storbritannia fjerne Norge fra det tette, innvedde samarbeidet vi i dag har med Storbritannia gjennom vår tilknytning til EØS-avtalen. En senere avtale med Storbritannia vil ikke inneholde de elementene med Norge som

Storbritannia aktivt velger vekk i sitt avtaleforhold til EU. Vi vil ikke lenger ha tilknytning til felles overvåkingsmekanismer og domstoler, og det vil gi større uforutsigbarhet enn i dag.

Den britiske regjeringen har avklart at Storbritannia ikke vil gå inn for løsninger som innebærer fri bevegelse av personer fra EU, og at landet ikke vil godta EU-domstoler og heller ikke innføre felles regler fremover. Alt dette er brudd på forutsetninger for å være med i det indre markedet. Landet styrer mot en svakere tilknytning til det indre markedet, og da ville vi selvfølgelig ha oppdaget forskjellen mellom en frihandelsavtale, som kan gi adgang til å selge noen produkter, og det å være integrert i et felles marked, som betyr at man kan være fullt ut deltakende på alle nivåer. Den store fordelene med EØS er at den gir like konkurransevilkår, slik at varer og tjenester kan selges fritt, og det er særdeles viktig for et lite land som Norge, med en så åpen økonomi som den norske.

Jeg har merket meg at det er enkelte som tror at det norske forholdet er bilateralt – ja, selvfølgelig har vi det bilaterale forholdet til Storbritannia, men det er jo innenfor rammen av en multilateral avtale som vi har gjennom EØS-avtalen, altså EFTA, fordi vi er medlem som EFTALand. Så veldig mye av forhandlingene må også avklare hvordan EFTAs avtalestruktur vil se ut som følge av Storbritannias løsrivelsesforhandlinger med EU.

Jørund Rytman (FrP) [11:09:16]: Først av alt vil jeg takke EØS- og EU-ministeren for en veldig god og nyttig redegjørelse om aktuelle og viktige EØS- og EU-saker. Det var mange viktige saker som statsråden omtalte. Dette er cirka to dager siden. I mellomtiden har det, som flere andre i dag har påpekt og omtalt, vært presidentvalg i USA, noe som kan påvirke framtidige frihandelsavtaler. Likevel, på samme måte som det var mange dommedagsprofetier før folkeavstemningen i Storbritannia om brexit, har det – mildt sagt – heller ikke manglet dommedagsprofetier hvis folket i USA valgte Donald Trump som president. Jeg er ikke pessimistisk. Tvert imot, jeg har tro på de mange folkevalgte kongressmenn og senatorer og på den folkevalgte presidenten i USA.

Når det gjelder brexit, var det veldig mange, spesielt norske politikere, norske journalister og såkalte eksperter, som før folkeavstemningen var skråsikre på at det ikke ville skje, og at hvis det skjedde, ville det meste gå galt. De tok feil om hva utfallet ble, og foreløpig har vi heller ikke sett alt det ille som skulle skje.

Tvert imot har det på mange måter gått bedre for Storbritannia etter folkeavstemningen. Pundet har riktignok vært hardt rammet, men for britisk eksportindustri har det i all hovedsak vært positivt, og det har vært positivt i form av at turismen til Storbritannia har økt. Økonomien i Storbritannia har styrket seg. Folk flest og næringslivet ser også muligheter. Mange fryktet konsekvensene, og noen gjør det fortsatt, både for Storbritannia, for EU og for Norge. Men det er altså lite som tyder på at det europeiske samarbeidet vil bli handlingslammet og vil bli dårligere.

Som statsråden også poengterte: Historien har vist at Europa kan komme styrket ut av kriser. Ja, krise betyr muligheter! Jeg tror og håper at regjeringen og Stortinget har som mål at vi får et enda bedre forhold til Storbritannia etter brexit enn det vi har hatt, og det vi har i dag. Det samme med EU: Det som har skjedd, utfordrer oss politikere til å

tenke nytt. Hvordan kan ting gjøres bedre? Og ikke minst: Er den avtalen vi har med EU i dag, optimal? Brexit ga en vekker til oss alle: EU må endres.

De 27 landene som er igjen i EU, må reformere EU. Hvis ikke er jeg sikker på at flere EU-land vil følge Storbritannias eksempel. Folk flest føler ikke at EU er til for dem, og folk flest ser ikke de store fordelene. Det samme gjelder Norges EØS-medlemskap. Det er ikke tvil om at det har vært en drøm for norsk næringsliv og veldig bra for Norge. Samtidig er EØS-avtalen utfordrende på mange måter, spesielt når det gjelder demokratiet og selvråderetten, og ikke minst trykdeeksporten. Jeg føler også at mange nordmenn, spesielt etter brexit, setter flere spørsmålstegn med avtalen vi har. Det er noe vi folkevalgte må ta på alvor, og vi må bli flinkere til å formidle hva avtalen betyr for Norge og nordmenn.

Det er svært viktig å ha et godt forhold til Storbritannia, et land vi har lange og gode historiske bånd til. Jeg har forstått at den britiske regjeringen i møter med statsminister Solberg, næringsminister Mæland, utenriksminister Brende og EØS- og EU-minister Vik Aspaker har tatt til orde for å få til en god bilateral løsning mellom Norge og Storbritannia, at britene allerede nå ønsker en enda dypere og sterkere relasjon, og at britene ønsker og har bedt om tettere dialog enn det man har i dag. Det synes jeg er gode nyheter, og jeg synes at denne regjeringen skal ta imot dette frieriet med åpne armer.

Utenriksdepartementet har etablert en intern arbeidsgruppe på embetsnivå for å følge brexit-forhandlingene og kartlegge hvordan disse vil berøre norske interesser. Det er veldig bra. Men samtidig leser jeg at den svenske regjeringen nå nylig ba om tre eksterne utredninger om brexit. De skal se på mulige alternative løsninger for Sveriges handelsrelasjoner med Storbritannia og på strategier for å lokke til seg investeringer til Sverige. Det håper jeg også den norske regjeringen gjør, spesielt det å se på strategier for hvordan man kan lokke til seg investorer til Norge. Det vil være en veldig god oppfølging av gründerplanen som regjeringen la fram i fjor høst, altså at utenlandske investorer foretrekker Norge framfor andre.

Gunnar Gundersen (H) [11:14:17]: På linje med foregående taler vil jeg takke for en god redegjørelse og for en statsråd som beholder roen i det som kan begynne å se ut som en ganske komplisert situasjon.

Norge er inne i en omstilling, det har vi diskutert mye. Oljen har ikke samme drivkraft som før, og de jobbene som forsvinner, har en verdiskaping på 10–12 mill. kr per arbeidsplass. De arbeidsplassene som vi skal erstatte, eller de nye som vi skal skape, skapes ikke bak tollmurer. Handel er selve fundamentet for vår velferd, og Norge er som et lite land i verden spesielt tjent med at vi beveger oss mot en enda friere verden og en mer åpen verden – bare sånn at det er klart.

Så ser vi hva som skjer i utlandet. Brexit er en stor utfordring. Men – som statsråden også poengterer: Hvor går Storbritannia? Hva ønsker de? Hva ønsker EU? Hvordan skal man takle denne situasjonen? Her er det mange flere spørsmål enn det foreløpig er svar. For et par dager siden fikk vi valget i USA, som skapte ytterligere usikkerhet. Jeg mener at også på dette området skal vi beholde roen. Man vinner ikke valg i USA på å drive utenrikspolitikk. Jeg har selv bodd i USA i fem år, så jeg kjenner landet godt. Sam-

tidig vet USA hva handelen betyr som drivkraft for å integrere en verden og for å skape en åpnere verden, så jeg har sterk tro på at enhver president som kommer inn i embetet i USA, adopterer ønsket om en verden som blir mer integrert, og derigjennom også tryggere.

Jeg synes vi skal gi den nye administrasjonen tid, når den trår inn i kontorene i januar, til å finne ut i hvilken retning den faktisk ønsker å gå. Og la oss krysse fingrene for at de fortsetter på en vei mot en åpnere verden, og at USA er en drivkraft mot gode standarder. Samtidig må vi ta inn over oss at det er strømninger ute i befolkningen som gjør at man må konstruere framtidens frihandel i det lys at det er noen skjevfordelinger, at det er noen utfordringer ved hvordan gevinsten av den globale handelen har blitt fordelt. Men det grunnleggende er at de siste 15–20 årene er store deler av verdens befolkning løftet ut av fattigdom gjennom handel, og i det lyset synes jeg det er merkelig at Senterpartiet velger å markere at EØS-avtalen nå må reformuleres. For når brottsjøene kommer, som det er nok av rundt oss nå, rigger man ikke enda mer i båten.

Og om ikke Senterpartiet vil lytte til stortingsflertallet, hadde jeg håpet at de i hvert fall lyttet til nærings- og nytelsesmiddelindustrien. Håkon Mageli i Orkla var ute med en kraftig advarsel i et tosidig oppslag i Nationen for noen dager siden, hvor han sier at det er naivt å tro at Norge kan få en bedre avtale enn EØS-avtalen. Han kaller det videre et vågalt spill. Dette er altså en industri som nyter godt av en ganske spesiell konstruksjon som heter RÅK. Det er en konstruksjon som gjør det mulig å opprettholde en konkurranseutsatt norsk næringsmiddelindustri innenfor importvernet for norsk jordbruk. Var det noen som burde være interessert i det, er det Senterpartiet. Hvis Senterpartiet hadde gått inn og analysert og spurt seg selv om Storbritannia har samme interesse som Norge med hensyn til å skape en RÅK-industri, tror jeg svaret hadde kommet til å bli et meget bastant nei. Så Mageli treffer veldig godt med å kalle dette et vågalt spill som setter nasjonale interesser på spill, bare for at Senterpartiet skal markere at de er imot EU. Det må vi vel akseptere i debatten, men at man går så hardt løs på sine egne interesser, finner jeg ganske spesielt.

Jeg håper at regjeringen beholder roen og følger veldig godt med, sånn som de har gjort gang på gang at de gjør: følger med på situasjonen og posisjonerer Norge best mulig. Da tar vi vare på de norske interessene.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Kåre Simensen (A) [11:19:37]: Jeg synes foregående taler hadde et veldig godt poeng da han snakket om hvor viktig handel er for vår velferd. Jeg har lyst til å tilføye hvor viktig handel er for vår sikkerhet. Når vi vet hva EU er tuftet på – at land som handler med hverandre, ikke kriger med hverandre – synes jeg det også er et viktig perspektiv å ta med seg i den debatten vi nå har.

Statsråden refererte i sitt innlegg til at det siste halvåret har vært strabasjøs for EU og Europa. Det er jeg helt enig med henne i. At hun også la stor vekt på brexit i sin redegjørelse og hvilke konsekvenser det vil få for Europa, er forståelig. Det har også debatten i salen i dag vært preget av, så jeg skal ikke bruke så mye tid på det.

Det er veldig viktig for oss å ha respekt for folkets valg, både valget i USA her om dagen og ikke minst Storbritan-

nias nei til EU. Jeg synes personlig det er synd at EUs indre marked brytes opp og blir mindre.

Jeg har lyst til å fokusere på et annet poeng som ble tatt opp i redegjørelsen. Jeg er en ekte nordboer, født med skinnlua langt nedover ørene. I det perspektivet er det interessant å registrere det fokuset nordområdene og Arktis har fått i internasjonal politikk. At EU følger det opp med sin egen Arktis-politikk, er både spennende og interessant. Når vi leser utkastet til fellesrapporten, ser vi at EU vektlegger Arktis som et geografisk område som er regulert av internasjonal rett og internasjonale avtaler, deriblant folkeretten og havretten. Det skulle bare mangle at det ikke skulle være det. Jeg er veldig glad for at man fokuserer på den viktige jobben Arktisk råd har i denne forbindelse. At EU også tar til orde for økte ressurser til forskning og infrastruktur i sin arktiske melding, er viktig. Jeg vet at Norge følger opp der, men det er veldig viktig at også EU har det perspektivet.

For oss som bor i nord, vil jeg understreke viktigheten og ikke minst betydningen av et utstrakt folk-til-folk-samarbeid mellom folkene som bor i nord. Det betyr igjen at vårt forhold til Russland er viktig. Folk-til-folk-samarbeidet i nord viser at man kan utvikle gode og forutsigbare samarbeidsformer på alle områder hvis man viser vilje til å møtes ansikt til ansikt. Stikkordet er her dialog med våre naboer i nord. Det må ikke bare forventes at den skal skje på det regionale nivået, men i mye større grad på det nasjonale nivået. Om den finnes, er den i alle tilfelle godt skjult for allmennheten.

Sveinung Stensland (H) [11:22:48]: Venstresiden i norsk politikk, med Senterpartiet i spissen, har den siste tiden skapt stor usikkerhet om hvorvidt samarbeidsavtalen vår med EU, EØS-avtalen, vil overleve et eventuelt regjeringsskifte i 2017. Dersom Norge skulle finne på å skrote vår viktigste, dypeste og mest omfattende internasjonale handelsavtale, vil det bety mye vanskeligere tider for arbeidsfolk bl.a. i Rogaland, som opplever kanskje vår største krise siden andre verdenskrig når det gjelder arbeidsmarkedet.

I økonomisk turbulente tider på Sør-Vestlandet er vår tilgang til det europeiske markedet viktigere enn noen gang. Daglig eksporterer oppdretterne, fiskerne langs kysten og resten av norsk sjømatnæring over 23 millioner sjømatmåltider fra Norge til EU. Norske energikjemper som Statoil og Gassco sikrer at olje og gass blir produsert og levert til europeiske kunder. Over 80 pst. av det vi selger, går til Europa, mens 65 pst. av det vi kjøper, kommer fra Europa. Studenter fra Universitetet i Stavanger reiser på utveksling til europeiske land som Danmark, Frankrike og Spania, mens europeiske studenter kommer hit. Dette er tusenvis av arbeidsplasser, verdiskapning og kultur- og studentutveksling som venstresiden og Senterpartiet gambler med når de nå ønsker å skrote dagens EØS-avtale.

For Høyre er det uaktuelt å sette i spill en internasjonal avtale som trygger og gir Norge og nordmenn mulighet til å handle med Europa, investere i Europa, ta arbeid, studere og bo i Europa. Bare fra mitt fylke, Rogaland, har det i år reist 1 355 unge voksne til Europa for å ta hele eller deler av utdanningen sin der. Nasjonalt snakker vi om 14 000 unge nordmenn som reiser ut og får internasjonal erfaring på denne måten.

Høyre vil noe med forholdet vårt til Europa. Behovet for samarbeid og samhold er åpenbart. Rene nasjonale løsninger kommer til kort når vi skal møte terrortrusselen, når vi skal stå opp for felles spilleregler i utenriks- og sikkerhetspolitikken, og når vi skal gjennom en vanskelig omskifting. Vi skal stå opp for EØS-avtalen, ikke fordi den er perfekt, men fordi den er med og skaper nye norske jobber – i Rogaland og i hele Norge. Hvis de kreftene som vil ha oss ut av EØS, vinner frem, blir det Norges brexit.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:25:26]: Vi er inne i vårt fjerde år med egen EU- og EØS-minister. Vi har vært litt spent på hvordan det ville fungere. Vi så reaksjonene etter brexit. Det var en voldsom sorgreaksjon fra regjeringen, fra EU- og EØS-ministeren. Ut fra måten hun på vegne av regjeringen har opptrådt på i ukene og månedene nå etter brexit, har vi fått bekreftet vår hypotese: at Norges EU- og EØS-minister har blitt EUs EU-minister inn i den norske debatten. Vi har ikke sett noen regjering som har vært mer ihuga forsvarer av EUs interesser i Europa enn den norske regjeringen.

I forkant av brexit valgte statsministeren og statsråd etter statsråd å advare det britiske folk mot å gjøre samme som det norske folk. Hva slags rolle er det for den norske regjeringen, at når det største eksportmarkedet i Europa melder seg ut av EU, velger den norske regjeringen å beklage det aktivt og å framstå som en motspiller for den nye regjeringen i Storbritannia? Jeg synes det er forunderlig at det er rollen til en norsk statsråd til enhver tid å framstå som den sterkeste forsvarer av en union som vi selv ikke er med i, som det norske folk heldigvis har sagt nei til to ganger. Høyre bør også være glad for at deres egen statsminister ikke har fått gjennomslag for at Norge skulle knytte seg til euroen, som hun skrev mange innlegg om rundt 2005, for hun syntes det var en kjempeplan. Takk til det norske folk for at vi har en egen valuta, har en egen frihet – det har vært en suksess for vår eksportindustri, vært en suksess for vårt land.

Så er det en annen ting som jeg synes er veldig rart i denne debatten, og det er at man ikke ser at det er ny virkelighet. Veldig mange diskuterer EØS-avtalen som om det skulle være virkeligheten i 2005 eller 2013. Poenget er at det kommer til å komme en større internasjonal handelsavtale i Europa enn EØS-avtalen er, mellom Storbritannia og EU. Da må vi som land se på hvilke muligheter det gir, og selvfølgelig også hvilke problemer det gir. Til nå virker det som Høyre og Arbeiderpartiet i denne debatten bare er opptatt av å se på problemene, men som et lite land må vi overfor våre nærmeste venner se om dette kan gi nye muligheter, om det kan sikre våre nasjonale interesser bedre – og ikke konkludere alt i forkant. Det er det som er hovedproblemet med regjeringens tilnærming til brexit, at man bare fokuserer på problemene og ikke har respekt for at det også er mange muligheter her, og ikke har respekt for at det britiske folk har sett hvilke problemer EU-medlemskapet har gitt. Så jeg oppfordrer statsråden, jeg oppfordrer regjeringen til å være litt mer åpne og ikke bare fokusere på problemene, men også se mulighetene i de prosessene som nå pågår i Europa.

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Regina Alexandrova (H) [11:28:43]: Nordområdene og Arktis er vist større oppmerksomhet av EU, og i april ble det lagt fram en felles melding, «An integrated EU policy for the Arctic region».

Norge har hele tiden hatt god dialog med EUs medlemsland og institusjoner. For Norge er samarbeidet med EU viktig for å sikre en bærekraftig utnyttelse av havområdene i nord – og at forvaltningen samsvarer med norske interesser.

Norges holdning er at EUs arktispolitikk må være forankret i internasjonal rett, og at det juridiske rammeverket for Polhavet er havretten.

Norge har også stor interesse av utviklingen innen klima, miljø og forskning i Arktis, og EU er en viktig samarbeidspartner gjennom EUs programmer og investeringer i nord. Flere av disse støtter opp om grenseoverskridende samarbeid som også omfatter Russland.

For Norge er det av betydning at Arktisk råd løftes fram som det viktigste organet for samarbeid i regionen, der Norge deltar som en av åtte arktiske stater. Det å få formalisert en observatørstatus for EU og at EU vil delta aktivt i Arktisk råds arbeidsgruppe, gir Norge mulighet til et enda tettere samarbeid og større påvirkning i utformingen av arktispolitikk.

Det er viktig å ha en god dialog på mange nivåer og innen ulike sektorer for å oppnå størst mulig forståelse for norske sentrale prioriteringer. På noen områder, som f.eks. i spørsmålet om forvaltning av havområdene i nord, viser EUs melding om Arktis at flere av medlemslandene har en annen tilnærming enn Norge til en del spørsmål – med mer fokus på vern enn på bærekraftig utnyttelse av ressursene. Formuleringer om mangelfull regulering av aktiviteter i Arktis og om potensialet for økt spenning på grunn av konflikter om naturressurser skaper et bilde som vi fra norsk side synes er lite fruktbart.

Norges samarbeid med EU er omfattende og godt, og vi vil fortsette å jobbe for en best mulig ivaretagelse av Arktis med tanke på både klima og utnyttelse av havressurser.

Kåre Simensen (A) [11:31:42]: Vi ser en utvikling i Europa der proteksjonisme og isolasjonisme får større og større plass. I altfor mange land har spesielt høyreekstremer partier etter mitt syn fått for stort fotfeste. Jeg savner mer av denne diskusjonen i statsrådets redegjørelse, selv om hun så vidt touchet Tyrkia i sitt innlegg.

Fra norsk side har vi med rette kritisert menneskeretts-situasjonen i Russland, og denne kritikken har vært tydelig og markert overfor russiske myndighetspersoner. Men jeg synes det som er i ferd med å skje i Tyrkia, må få vel så stor plass i det offentlige ordskiftet. Vi registrerer at president Erdogan ikke bryr seg om den harde kritikken som har kommet mot Tyrkia etter at parlamentarikere og partiledelsen i det prokurdiske opposisjonspartiet, KDP, ble fengslet i forrige uke. Jeg synes statsråden var vel spak i sin kritikk av Tyrkia i sin redegjørelse, spesielt sett i lys av at landet ønsker medlemskap i EU.

Å være en del av Europa handler om felles identitet knyttet til grunnleggende verdier som frihet, solidaritet og samarbeid – viktige ord som jeg tar til meg. Nettopp derfor er det viktig å stå opp for kampen for etablerte spilleregler og for samkvem mellom stater når de utfordres. På samme måte som statsråden var inne på i redegjørelsen, er jeg

også bekymret for at våre kjerneverdier for det moderne Europa blir utfordret i dagens Europa. Folkeretten, voldelig ekstremisme, fremmedfrykt og intoleranse er ord som går igjen. Det blir mye «vi» og «de» i disse ordene.

I helgen besøkte jeg utryddingsleirene Auschwitz og Birkenau i Polen. Det gjorde et sterkt inntrykk bare å være der som turist. Tankene går til de millioner av mennesker som gikk en sikker død i møte, fordi de tilfeldigvis tilhørte en annen etnisk folkegruppe eller hadde en annen politisk tenkning. De måtte gi sitt liv fordi de var «de».

Europa er ikke på noen måte der i dag. Men det som skjedde i Tyskland på 1930-tallet, startet med å finne syndebukker for alt det gale i samfunnet. Historien kan gjentas hvis vi sitter stille uten å si fra. Det var også guidens avsluttende ord: Reis her ifra og fortell historien om det redselsfulle som skjedde i gasskamrene, og de umenneskelige forholdene i leirene. Det akter jeg å gjøre fra denne talerstolen i dag.

Mange kritiserer Norge for å bruke sine EØS-midler i andre land. Men når disse pengene går til å styrke sivilsamfunnene i mottakerlandene, der det legges særlig vekt på å fremme menneskerettigheter, ytringsfrihet og beskyttelse av menneskerettighetsforkjempere og minoriteter, bidrar disse pengene – sett i det perspektivet – til et tryggere Europa, og er dermed en god investering i min og din trygghet.

Sylvi Graham (H) [11:34:54]: Dagens pressebilde er fullt av meldinger om et land langt vest for oss som nå framstår som et delt land. Derfor bør vi i dag la oss inspirere av de 800 delegatene fra hele Europa som samlet seg til en kongress i byen Den Haag i 1948. Der diskuterte de mulighetene for et politisk samarbeid på tvers av landegrensene. Et av resultatene var dannelsen av et nytt Europa og bare ti år deretter Det europeiske fellesskap, som vi i dag kjenner som EU.

Vi bør også i dag spørre oss selv hvordan de politiske lederne etter den andre verdenskrigen klarte å bygge tillit på tvers av nasjonalstatenes grenser. Og så bør vi alle i denne sal tungt føle ansvaret for å arbeide videre i den ånd. Som også EØS- og EU-ministeren formulerte det her i salen: Vi trenger nå mer og ikke mindre samarbeid i Europa.

Det var en svært bred og god redegjørelse statsråden ga oss, som også tegnet opp en rekke utfordringer som ligger både bak og foran EU og Europa. Jeg nevner én av disse. Schengen- og Dublin-samarbeidet er under press. Det er nesten ikke nødvendig å si engang at det er nødvendig å finne samlende europeiske løsninger på migrasjonsutfordringene. Norge har i likhet med EU interesse av å sikre et velfungerende europeisk asylsystem, som er bærekraftig, som sikrer en jevnere fordeling av asylsøkere, og som hindrer uønskede sekundærbevegelser. Så vet vi at den midlertidige personkontrollen på indre grense utløper 11. november 2016. Jeg er enig med regjeringen – ja både vår, Sveriges, Danmarks og Tysklands – om at den må forlenges, fordi flyktningssituasjonen fortsatt er utfordrende for Europa, og jeg regner med at rådmøtet i morgen vedtar kommisjonens anbefaling om forlengelse til februar 2017.

Flyktningstrømmen har ikke endret seg i størrelse, men kun i retning. Det er viktig at Europa nå sammen finner fordelingsnøkler for å avlaste land med uforholdsmessig stort press, og Europa må også gi vern til dem som skal ha det. Norge har fått betydelig anerkjennelse fra Frontex for

sin deltagelse i fellesoperasjonene Triton og Poseidon i Middelhavet med fartøyene «Siem Pilot» og rednings-skøyta «Peter Henry von Koss», og vi takker norsk politi, men også våre folk fra Forsvaret som er om bord, for det verdifulle arbeidet de har gjort. Norge tar ansvar, og begge disse bidragene videreføres i 2017.

Migrasjon og integrering er vår tids store politiske, sosiale og økonomiske utfordringer. Nå iverksettes det et bredt anlagt nordisk samarbeidsprogram for integrering, og også i dette har vi i Norden felles interesser. Derfor er de tre pilarene i vårt inngående formannskap i nordisk samarbeid så riktige og viktige: Norden i omstilling, Norden i Europa og Norden i verden.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:38:01]: Det er et bilde fra EU-debatten i Storbritannia som bokstavelig talt har brent seg fast på netthinnen, nemlig videoen av den maskerte EU- og innvandringsmotstanderen som forsøkte å tenne på et EU-flagg i protest. Det ble et heller mislykket møte med EUs regulering om brennbare materialer. Det var nok mange som trodde at det var Telenor og Telia som sørget for billigere mobilregninger i Europa i sommer, men også dette skyldes en EU-regulering, og oppgjennom årene EØS-avtalen har vært i kraft, har forbrukerrettigheter og standarder blitt hevet og harmonisert – og motsatt.

Europautredningen fra 2012 slo fast at Norges deltakelse i EUs indre marked gjennom EØS-avtalen har hatt en positiv effekt både på grensekryssende økonomisk aktivitet, handel, investeringer og arbeidsinnvandring og på nasjonaløkonomisk regulering og næringspolitikk. EØS-avtalen har sikret oss tilgang til det markedet som mottar rundt 80 pst. av norsk eksport. Avtalen har bidratt direkte til økonomisk vekst, økt sysselsetting og økt kjøpekraft. Men det er ikke bare adgang til markedet som har vært viktig. Friere bevegelse av arbeidskraft betyr større muligheter for den enkelte, som får brukt sin arbeidskraft der det er behov for den. Det betyr også at land som har behov for arbeidskraft, ikke stagnerer i mangel på arbeidsdyktige hender og hoder. I årene etter finanskrisen, fra 2008 til 2014, jobbet hele 260 000 EØS-borgere i Norge, noe som bidro til å holde aktiviteten oppe i norsk økonomi, men kanskje viktigere er det at 260 000 mennesker kunne forsørge seg selv og sine familier gjennom arbeid i stedet for å gå arbeidsledig i sitt hjemland. Friere bevegelse av arbeidskraft, varer og tjenester har tjent den norske økonomien særdeles godt. Vi må nå sørge for at den også gjør det i framtiden, for det er skremmende lett å ta fordelene av avtalen for gitt og kun problematisere om utfordringene.

De positive ringvirkningene med globalisering, der teknologi og handel bidrar til utvikling og økonomisk vekst, kan uten politisk vilje til en viss grad av omfordeling føre til at mange mennesker faller utenfor. Det er en nasjonal oppgave å sørge for at dette ikke skjer. Nasjonalpopulismen vil ser vokser fram, er et tegn på intern politisk fallitt og ansvarsfraskrivelse for utfordringer som, helt riktig, kan tilskrives globalisering, men svaret er ikke stengte grenser og proteksjonisme, men økt satsing på kunnskap, innovasjon og konkurransekraft, som bidrar til en vekst som vi politisk må sørge for løfter alle.

Man skulle tro at vi hadde lært å gjenkjenne farlige trekk i vår nyere historie, men dessverre har vi en tendens til å gjenta våre forfedres feil. EØS-avtalen knytter oss

ikke bare opp mot vårt viktigste marked, men også vårt viktigste verdifellskap. Vår tids største utfordringer – inkluderende økonomisk vekst, klima og migrasjon – kan ikke løses uten forpliktende internasjonalt samarbeid. Dette er ikke tidspunktet for å så tvil om vårt viktigste handelssamarbeid, og jeg er veldig glad for at regjeringen er så tydelig på dette. Det tyder på at de har støtte i denne saken, og det er jeg glad for.

Michael Tetzschner (H) [11:41:10]: Det var innlegget fra de to senterpartirepresentantene Slagsvold Vedum og Navarsete som fikk meg til å ta ordet en gang til.

Jeg tror vi bare må erkjenne at Storbritannia må gjennom kompliserte og til dels veldig tidskonsumerende prosesser for å avklare sitt forhold til EU, hvis de da ønsker å erstatte EU-medlemskapet med en frihandelsavtale. Når Senterpartiet gjør seg til tilhenger av å forhandle en ny avtale sammen med Storbritannia, er det fullstendig eventyrpolitikk. Verken EU eller Storbritannia kan blande Norge inn i forhandlingene, og Norge kan heller ikke selv si at de skal delta som egen stat. Jeg tror det er på tide å minne om at vårt forhold til det indre marked er regulert gjennom vår deltakelse i EFTA, at vi er med i en avtalestruktur i EFTA, og at det er EFTA som i så fall må se på sitt avtaleforhold i lys av det endrede avtaleforhold som vil inntre hvis det blir slik at Storbritannia melder seg ut av EU. Og dermed, hvis man erkjenner disse helt grunnleggende forutsetninger for internasjonal traktatinnngåelse og etterlevelse og eventuelt traktatavslutning, sier det jo også noe om Norges plass i den prosessen.

Så kan jeg heller ikke legge skjul på at særlig Liv Signe Navarsetes innlegg bar preg av en slett skjult skadefryd over valgresultatet i USA – jeg vil kanskje ikke bare si at det var skadefryd, men også en åpenbar glede. Det er jo mange som i det siste har meldt seg på som fortolkere av det valgresultatet, men jeg ser at dette valgresultatet utløser entydig glede i Senterpartiet, i en tid da splittelse er det som truer samholdet i Europa og også i Vesten. Jeg bare noterer det.

Jeg mener også det er på kanten av det intellektuelt redelige når man står opp og sier at vi har sagt nei til EU-medlemskap to ganger, som representanten Slagsvold Vedum gjorde, og så viser til den norske eksportsuksessen. Men det er jo nettopp ut fra at vi har en EØS-avtale, som reddet våre økonomiske interesser ved at vi har fullt medlemskap, bortsett fra at vi ikke deltar i de politiske prosessene. Der ville man melde seg ut – det er nå så, det har vi levd med. Men den eksportsuksessen vi har, har vi jo nettopp fordi vi har hatt markedsadgang, fordi vi har trygget vårt eget næringsliv gjennom å ha en åpen tilgang til å delta i den liberale økonomien i verdenshandelen. Og det er disse forutsetningene som isolasjonistene – som har fått et ansikt her i dag – nå vil angripe.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:44:29]: Når føregående representant påstår at eg hadde «slett skjult skadefryd», kan jo eg karakterisere innlegget hans som ganske dårleg skjult bitterheit over at det norske samfunnet framleis står utanfor EU-samarbeidet. Det er vel kjent at i EFTA var fleire land klare til å sende brev til Storbritannia etter brexit. Når ein er oppteken av å ha fakta på bordet, får ein ta med det òg. Noreg blokkerte det.

Det er feil at denne representanten har skadefryd over resultatet, men i motsetnad til dei fleste som har hatt ordet her, som nektar å ta inn over seg at dei veksende forskjellane er årsaka til uroa, er det ikkje berre Navarsete som ser det. Det er mange rundt oss som analyserer årsaka. Det er sjølv sagt eit samansett bilete, men ei årsak er at arbeidarklassen føler at deira kvardag ikkje har vorte betre. Dei ser rikdom og vekst. Det vert hevda at årsaka til tapet i Ohio og Pennsylvania kanskje har samband med NAFTA-avtalen, som gjorde at tusenvis av arbeidsplassar i industrien har gått tapt. Eg veit ikkje det. Eg har inga skadefryd, men eg tør faktisk å stille spørsmål ved dei underliggjande årsakene.

Og det er ganske interessant å sitje og høyre på fleirtalet i denne salen, som hyllar handelsavtalar, men som nektar å ta inn over seg at det er veldig mange som har fått ei dårlegare utvikling nettopp på grunn av dei same avtalane. Eg har ikkje sagt at det berre er feil. Me skal ha handel, men det må gå an å ha eit litt ope sinn når det gjeld det ein ser rundt seg.

Høgre ville jo – og vil kanskje enno – at Noreg skulle gå inn i eurosamarbeidet. Det er jo der forskjellen mellom EU-medlemskap og EØS ligg. Me kan styre vår eigen økonomi, me kan setje inn motkonjunkturtiltak, me kan setje renta opp og ned, men me ser jo kor dysfunksjonelt det samarbeidet er for mange land i eurosona og i EU. Det ser òg veldig mange av dei som bur i EU. Det er ikkje berre me som ser det.

Eg hadde eigentleg tenkt å snakke meir om verftsaka, for eg synest det er oppsiktsvekkjande at statsråden ikkje vil seie om regjeringa står ved det dei har gjort. Dei sende brev til ESA, det er vist til at det skal vere opp til medlemslanda å bestemme innhaldet av omgrepet «minsteløn», og det er argumentert med at dekning av reise, kost og losji må sjåast som ein del av minsteløna i Noreg. Norske myndigheiter har vist til at allmenngjering av dekning av nettopp reise, kost og losji er nødvendig av omsyn til offentleg orden og ro i arbeidslivet – og EU seier at det er ingen grunn. Nei, me ser jo i ein del EU-land at det kanskje burde vore ein grunn – for mange land – til å ta ro og orden og gode og ordna forhold i arbeidslivet litt meir på alvor.

Svein Roald Hansen (A) [11:47:48]: Bare noen kommentarer på slutten av en debatt som har vist at EØS-avtalen står støtt. Og jeg kan forsikre representanten Stensland om at EØS-avtalen også vil overleve regjeringsskiftet i 2017.

Representanten Slagsvold Vedum pekte på at vi står overfor en ny virkelighet – brexit, en mulig TTIP-avtale USA–EU – og at vi da må se på muligheter, ikke på problemer, og på hvordan vi kan sikre nasjonale interesser bedre. Ja, men det som mangler fra Senterpartiets side, er: Hva mener de med en bedre avtale? Hva er en bedre avtale i forhold til EØS-avtalen? På hvilke punkter skal en annen avtale bli bedre? Det hadde det vært nyttig å få definert av hensyn til debatten.

Representanten Jørund Rytman sa at det ikke har gått så galt med britisk økonomi etter brexit. Nei, men de er fortsatt med i EU! Det store problemet for Storbritannia blir: Når de er ute av EU, har de ingen tollinjer som det er enighet om i WTO. De må begynne der og foreslå tollinjer som alle WTOs 162 land må akseptere. Er de heldige, kan de ta en kopi av det EU har, men det er jo ikke gitt. Så skal de

begynne å forhandle frihandelsavtaler. I mellomtiden vil de altså få en tollbarriere. Vi får se hvordan det går. Vi får håpe det ikke betyr at britisk økonomi går ned, for det er det ingen av oss som er tjent med, men problemene vil sannsynligvis kunne oppstå da. Så skal man altså forhandle frihandelsavtaler, det tok Canada og EU sju år – mellom to parter der det burde være rimelig enkelt å forhandle og bli enige.

Så er jeg enig med representanten Bård Vegar Solhjell, som etterlyste det regjeringen lanserte som en europamelding. Jeg forstår ikke helt statsrådets forklaring på at det er et problem mellom fagstatsråder og europaministeren. En europamelding som konsentrerer seg om å analysere hvordan f.eks. energiunionen vil påvirke norsk politikk, kan jo fremmes av en fagstatsråd.

Tetzschner pekte på nordisk samarbeid. Jeg har mange ganger forundret meg over at når det gjelder nordisk samarbeid, er det nesten ikke grenser for hvor langt en er villig til å gå for å høvle ned grensehindre – langt inn i skattepolitikk, i familiepolitikk, i sosialpolitikk. Det er bra, mens hvis man går litt sør for Danmark, er liksom nesten enhver harmonisering et stort problem.

Trine Skei Grande pekte på noe jeg vil understreke: Alle store utfordringer i Europa må vi finne løsninger på sammen, og vi må ta ansvar for dem sammen.

Statsråd Elisabeth Vik Aspaker [11:51:03]: Jeg vil takke for en god debatt og gode innlegg, men det er også tydelig at det her er klare skillelinjer når det gjelder et parti som er veldig tydelig på at man vil gjøre nettopp det Orkla har advart mot, spille hasard med matindustri og industri i Norge som trenger markedsadgangen til EU helt desperat.

Mange innlegg har vektlagt hvor viktig både Norden og Europa er, og kanskje er det i disse dager særlig viktig at det som kan være faste punkter i tilværelsen, fortsetter å være det. Hvordan vi eventuelt kommer til å bli berørt av valget som har vært i USA, vet vi ikke, for vi vet ennå ikke noe særlig om hva slags politikk den nye Trump-administrasjonen vil føre. Men det vi vet, er at vi har et godt, tett og nært samarbeid med EU, som er svært viktig for oss å videreutvikle. Det er altså norske og Norges interesser som er regjeringens fremste oppgave å ivareta, og det mener vi at vi gjør ved å videreutvikle og bygge på det samarbeidet vi har med EU i dag.

Til representanten Solhjell vil jeg understreke at når den nye veivalgmeldingen om norsk utenrikspolitikk kommer til Stortinget til våren, vil den ha en tung europapolitisk dimensjon, som gjør det mulig å diskutere sentrale europaspørsmål også ved den korsveien.

Marianne Aasen har helt rett i at det er skapt usikkerhet om TTIP-avtalen etter valget i USA, om når den eventuelt kan bli ferdig. Norge har overfor begge partene vært tydelig på at det bør være adgang for tredjeland til å kunne slutte seg til. Vi har nylig fått en NUPI-rapport som har gitt oss et godt grunnlag for å vurdere hva slags veivalg som kan være mulig for Norge hvis og når avtalen ser dagens lys.

Men jeg kan ikke dy meg: Senterpartiet fortsetter nå sitt korstog mot EØS-avtalen. Jeg lurer på interessene til hvem det er Senterpartiet mener de ivaretar. Det er ikke norske interesser. Det er ikke norsk næringslivs interesser. Det er ikke norske forskeres interesser. Det er ikke norske studenter interesser. Det er ikke interessene til norske

arbeidstakere som ønsker å jobbe i EU-land, innenfor de fire frihetene EØS-avtalen gjelder, man ivaretar. Man er altså her helt på kollisjonskurs med det som er vitale interesser for norsk næringsliv, og det som gir oss adgang til vårt aller viktigste marked – og som igjen bidrar til at vi kan ta vare på og videreutvikle norsk velferd. Så jeg slutter ikke å forundre meg over den rollen Senterpartiet har tatt på seg i denne saken.

Til Kåre Simensen har jeg bare lyst til å si at gjennom EØS-midlene bidrar Norge nettopp til å støtte opp under sivilsamfunn, til å satse på arbeid for å fremme demokrati og menneskerettigheter. Vi har 15 viktige samarbeidsland i Europa hvor dette er en prioritet.

Tor André Johnsen (FrP) [11:54:17]: Jeg ønsker å kommentere en viktig EU-sak om mulige endringer i EUs bestemmelser for binding av CO₂ i skog. Dagens Næringsliv hadde to helsider om dette i går. Budskapet var at endringer i EUs bestemmelser kan føre til at Norges utslipp av klimagassen CO₂ blir beregnet å være 1,5 millioner tonn høyere siden skogens binding av CO₂ skal vektlegges mindre.

Jeg må si at jeg finner dette mildt sagt underlig, for fakta er jo at bruk av både tre og skog binder CO₂. En slik nedprioritering av skogens viktighet i CO₂-regnskapet vil være dramatisk for Norge, og som statsråd Helgesen selv uttrykker det i Dagens Næringsliv, vil dette få betydelige konsekvenser for Norge.

Det signaliseres at hoveddelene av disse nye kuttene må tas i transportsektoren, og igjen er det bilen det pekes på. Som veipolitisk og bilpolitisk talsmann for Fremskrittspartiet synes jeg dette er veldig uheldig, og jeg ønsker å minne om at de positive grepene Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen allerede har gjennomført, faktisk har gitt meget gode resultater. I 2014, for å bruke det referanseåret, det er bare to år siden, var snitt-CO₂-utslipp fra nye biler 110 gram. Klimaforliket i Stortinget har en ambisjon om et snitt på kun 85 gram i 2020. Allerede nå har regjeringens grep ført til at utslippene bare er på 88 gram. Og i 2017, tre år før det som er ambisjonen i klimaforliket, kommer vi til å nå målet på 85 gram. Men snittet i EU er mye høyere, det ligger nå på ca. 120. Så her ligger Norge langt foran det Norges naboland i EU gjør, og det blir helt feil om norske bilister skal pålegges ytterligere kostnader og ytterligere kutt.

I Norge skal vi gjøre det vi kan og bruke skattepengene til folk flest effektivt og rasjonelt, men jeg ønsker å minne om at vi ikke må være best i klassen hele tiden. Vi må heller ikke kategorisk og ukritisk følge alt EU sier og alt EU gjør. Det er i hvert fall naturlig og viktig at Norge samarbeider med sine naboer, både Sverige og Finland, som begge er store skognasjoner, for å bidra til å påvirke EU og få EU til å forstå viktigheten av og logikken i at skog ikke må nedprioriteres i klimaregnskapet. Faktisk burde skogen egentlig vært opprioritert og vurdert høyere.

Irene Johansen (A) [11:57:13]: Senterpartiet, SV og enkelte i Fremskrittspartiet og fagbevegelsen ønsker å si opp EØS-avtalen. Sammen med motstanden mot EØS går det en generell skepsis til globalisering og internasjonal handel. Det er ikke et særnorsk fenomen, men noe som vi ser vokse fram over store deler av Europa og også i USA,

hvor Donald Trumps motstand mot handelsavtaler og globalisering gikk hjem hos mange velgere.

Selv om EØS-avtalen har sine åpenbare svakheter når det gjelder medbestemmelse, er det den viktigste avtalen som Norge har – ikke bare med EU, men med noe annet land eller internasjonale organisasjoner. I over 20 år har EØS-avtalen sikret norsk adgang til EUs indre marked. Det er til dette markedet nærmere 80 pst. av norsk eksport går. Samtidig kommer rundt 60 pst. av norsk import fra EU. Det gjør EU til vår viktigste handelspartner. Det er et svært godt fungerende partnerskap, som i stor grad skyldes EØS-avtalens fordeler og dens forutsigbarhet. Å vrake EØS-avtalen vil ikke bare ha katastrofale følger for norske bedrifter som kjøper og selger varer i EU. Også for nordmenn vil det få alvorlige konsekvenser, da i form av tap av rettigheter, særlig for dem som oppholder seg i eller bor i andre EU-/EØS-land. Det gjelder arbeideres og studenters rett til å bli behandlet likt med innbyggere i landet de bor i, rett til å etablere seg som næringsdrivende og rett til å organisere seg og til å hevde sine fagforeningsrettigheter på samme måte som landets egne innbyggere – for å nevne noe.

Det brede lag i den norske befolkning er heldigvis av en annen oppfatning enn Senterpartiet, SV og deler av Fremskrittspartiet når det kommer til EØS-avtalens framtid. I en spørreundersøkelse som nylig ble gjennomført av Respons Analyse på oppdrag fra Europabevegelsen, kommer det fram at 74 pst. av nordmenn ønsker enten å bevare EØS-avtalen eller å bli medlem av EU. Kun 21 pst. ønsker å si opp avtalen. Man kan ikke forvente at de partiene som er imot EØS-avtalen, skal skifte standpunkt, men jeg mener det er veldig viktig å forhindre at deres isolasjonistiske tankegang får fottfeste flere steder. Norge og nordmenn er ikke tjent med å stå alene i en stadig mindre verden. Heldigvis er det en oppfatning som deles av et stort flertall av Norges befolkning.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:59:51]: Senterpartiet er for nasjonalstaten. Vi mener at nasjonalstaten er en suksess, at nasjonalstaten har vært den svakestes vern og har gjort at vi har skapt et fellesskap der demokratiet har fungert, som har gjort at alle har fått lov til å si sin mening, og at vi har følt et fellesskap. Det er en suksesshistorie.

Det er helt rett: Vi er sterke motstandere av overføring av mer og mer makt bort fra stortingssalen over i multinasjonale avtaler. For det vi ser, er at hvis man tar bort makten fra stortingssalen, er det umulig å stille noen til ansvar. Vi mener at det på sikt skaper mer frustrasjon og mer motsetning. Derfor har vi vært kritiske til TTIP-avtalen, fordi vi mener at den – sånn som det ligger an til nå – vil overføre makt fra de nasjonale parlamentene, fra folk flest, til multinasjonale selskaper. Det er ikke veien å gå.

Så er det noen som kritiserer oss for å være opptatt av at folk flest skal ha muligheten til å være med og påvirke sin egen hverdag. Til dem sier jeg: Få øynene opp for hva som skjer når for mange blir marginalisert! Det er resepten på mer konflikt. Resepten på mindre konflikt er mindre forskjeller, og at folks interesser blir tatt på alvor.

Så skjønner jeg at Europabevegelsen skal finne trøst i målinger. Men hvis man ser på relasjonen til EU, er det ingen tvil om at vi som er på nei-siden, har hatt det norske folk i ryggen gang etter gang. Takket være det norske folk

og ikke Høyre og ikke Arbeiderpartiet har vi ikke euro i Norge og er et selvstendig land. Det er jeg glad for – jeg takker det norske folk for det.

Så blir det sagt at vi vil spille hasard med norske interesser. Selvfølgelig vil vi ikke det. Det er denne regjeringen som gjør det. Det første den forrige europaministeren gjorde, var å reise ned til Brussel og si unnskyld, unnskyld for at regjeringen før hadde stått opp for norsk matindustri, norsk matkultur og norsk landbruk. Det er helt uforståelig at en regjering kunne gjøre det uten noen forankring i Stortinget. Heldigvis stoppet Stortinget det – og det for en næringskjede på i overkant av 150 mrd. kr. Det er å spille hasard, det, bare reise ned og gi konsesjoner.

Det vi sier, er at vi må se på hvilke muligheter – og problemer – brexit gir for Norge, men dagens regjering skal bare se på problemene hele tiden, istedenfor å se på mulighetene. Det er ingen som bare vil si opp en avtale uten å ha et nytt avtaleverk på plass. Men vi må jo ha en holdning og se hvordan vi kan styrke oss. Og så må regjeringen slutte å stå med lua i hånda overfor EU, sånn som de har gjort, spesielt når det gjelder matindustri, spesielt når det gjelder landbruk. Det har vært et stort gode for Norge at vi har hatt handlefrihet til å bruke tollvern, sånn at vi har sikret en verdikjede med ca. 100 000 arbeidsplasser i landet vårt – rundt omkring i hele Norge – der vi har sikret norsk matkultur og norsk industri og skapt masse verdier.

Gunnar Gundersen (H) [12:03:03]: Til foregående taler: Det er jo nettopp den sikkerheten Senterpartiet ønsker å så tvil om ved å si opp EØS-avtalen. RÅK-avtalen er fundert i EØS-avtalen, og rokker man ved det, forsvinner mye av norsk nærings- og nytelsesmiddelindustri, i hvert fall grunnlaget for den – bare så det er sagt. Senterpartiet og Navarsete forsøker en balansegang mellom det at man skal være mot alt som finnes av avtaler, og samtidig være positiv til handel. Det går ikke, for man er nødt til å forplikte seg, man er nødt til å skrive avtaler. Våre pluser er ofte motpartens minuser, og omvendt, men handel er ikke noe nullsumspill. Handel er noe som gjør at land kan spesialisere seg på det man er best til å drive med. Dermed gir det en vekstgevinst for hele verden. Vi så det i den rapporten som ble presentert om TTIP. Der ble det beregnet at gevinsten ved TTIP for Norge var mellom 2 000 kr og 6 000 kr per innbygger per år i økt verdiskaping, nettopp fordi vi kan spesialisere oss.

Verden er en tøff plass, det skal vi være enige om, men i denne debatten setter vi likhetstegn mellom globalisering og alle problemer som er oppstått, også mer ulikhet. Jeg vil minne om at vi har fått internett. Man kan spørre treforedlingsindustrien om avisepapir – og særlig norsk treforedlingsindustri – om det var handel som svekket de arbeidsplassene. Nei, man ble tatt gjennom en disruptiv innovasjon som kalles internett. Verden gikk inn i en helt annen fase som gjorde at mange arbeidsplasser forsvant. Automatisasjon og digitalisering kommer til å stille norsk industri overfor store utfordringer.

Det er ikke handel som er utfordringen alene, men jeg tar inn over meg at det er utfordringer også ved handel. Omstilling og endring som verden går gjennom hver eneste dag, skaper store utfordringer. Noen mister jobben, mens andre får helt nye jobber. Det skapes helt nye jobber. Vi vet ikke helt hva de nye jobbene er, men Norge har hatt utrolig stor suksess med å skape de nye jobbene som har

kraft til bære en velferd som gjør at Norge er et av de beste land å bo i i verden. Det må vi stole på også framover. Men gi ikke globalisering og handelsavtaler skylden for alt som foregår! Det er utfordringer med utviklingen. Det må vi ta inn over oss. Fordelingspolitikk, ulikhet, alt sammen – og kanskje internett er den største driveren bak det. Jeg ser i hvert fall tegn til at internett skaper et «the-winner-takes-it-all»-samfunn, og det er en kjempeutfordring.

Det er store utfordringer, men hvis vi fjerner oss fra globalisering og handel, vil alle bli fattigere, og det er ingen tjent med.

Presidenten: Representanten Svein Roald Hansen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Roald Hansen (A) [12:06:17]: Jeg skal betro Trygve Slagsvold Vedum at jeg også er for nasjonalstaten, og at den har vært en suksess, forutsatt at nasjonalstaten har ført en fornuftig politikk. Det finnes noen «failed states», så det er i seg selv ingen garanti.

Senterpartiet er imot å overføre stadig mer makt til internasjonale avtaler og institusjoner. Ja, stadig mer – det er en balansegang. Men Norge har jo tjent veldig godt på at verdens land har overført makt og ansvar til avtaler og institusjoner – havretten som stikkord – og at store og små land respekterer det. Det som er dilemmaet hvis vi ikke skal overføre makt til internasjonale avtaler og institusjoner, er hvordan vi skal greie å løse felles utfordringer – klimapolitikk, migrasjon, flyktningkrise, fattigdomsutfordringer. Det skylder Senterpartiet oss et svar på.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:07:31]: Med så mange utfordringer som vi får, burde jeg nesten fått ordet til en lang merknad!

Vi i Senterpartiet er selvfølgelig for regler for handel, og at vi skal handle sammen, men utviklingen går nå i bare én retning, hele tiden, og det er at en skal svekke de nasjonale parlamentenes mulighet til å sette inn tiltak for å løfte alle i samfunnet, og at det alltid skal overføres mer makt til multinasjonale selskap, til storkapital, på bekostning av folk flest. Det er feil vei. GATT-avtalen gir handlingsrom ved at en kan bruke ulike parametere for å sikre et lands økonomi. Det har vært en suksess at vi har handlingsrom. Det er det handlingsrommet som TTIP og andre avtaler nå er i ferd med å ta bort. Det kan vi ikke støtte, for det er en oppskrift på at flere og flere vil føle seg marginalisert, og det vil skape større konflikter, ikke mindre. Det er en oppgave for oss alle å dempe konfliktnivået i verden og sørge for at vi ikke får det samme også i Norge.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:08:51]: Eg registrerer at statsråden ikkje har teke ordet og kome med noka meir avklaring i høve ESA sitt søksmål eller den saka som er opna frå ESA si side. Saka rører ikkje berre ved den eine

sektoren som er oppe i det, men òg ved reinhaldsarbeidarar, ved byggjenæringa, det er eigentleg ei kjempesvær sak. Me veit at LO og NHO er på kvar si side i den saka.

Det er òg ei anna sak som har fått lite merksemd i dag. Eg hadde tenkt å snakke om ho kvar gong eg var oppe, men så vart det så mykje anna. Det gjeld artikkel 19-forhandlingane. Det skal jo vere til gjensidig gunst. Importen av meierivarer til Noreg har femdobla seg dei siste 15 åra, og det hadde vore interessant å høyre om statsråden meiner at me har noko meir å gi, dersom det er slik at den avtalen skal vere til gjensidig gunst. Det må nok utstå til ein annan gong – men me har ikkje meir å gi i den avtalen.

Presidenten: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [12:10:12]: Det gjelder bemerkninger fra representanten Slagsvold Vedom, som nærmest fremstilte storkapitalen, de store konsernene og EU som to hoder av samme troll. Det må jo være en grov underkjennelse av kunnskap om den rettsutvikling og den rettsdannelse som man nettopp har hatt i EU. Det er samarbeidet mellom suverene stater som har etablert en rettsorden som gjør at EUs konkurransemyndigheter kan ilegge dem som misbruker sin markedsrett, milliardbøter. Et naturlig spørsmål som må gå til isolasjonistisk senterparti, må være hvordan de har tenkt seg å disiplinere spillereglene mellom storkonsernene, uten å ha disse kraftfulle regionale ordningene som gjør at vi får en internasjonal rettsorden.

Øyvind Halleraker (H) [12:11:38]: Jeg skal ikke forlenge debatten så mye, men etter en lang og til dels innholdsrik debatt er det på sin plass å konstatere at etter en halvårlig redegjørelse, fyldig og god, fra statsråden ser vi at Senterpartiet er isolert i spørsmålet om EØS-avtalen og Norges tilknytning. Selv SV hadde et svært forsiktig innlegg i denne sammenheng. Jeg tror vi skal være veldig glad for at det gjelder også norsk næringsliv. Norske bedrifter, norsk fagforening og norske arbeidstakere er svært glad for at vi gjennom denne debatten har fått se at Senterpartiet står helt alene i dette spørsmålet.

Vi lever i en svært usikker tid, både når det gjelder handel, næringsutvikling og en stadig sterkere integrering. Vi ser en usikker sikkerhetssituasjon. Dette er ikke tiden for å skape usikkerhet om Norges tilknytning til Europa.

Presidenten: Debatten om redegjørelsen er avsluttet.

Presidenten vil foreslå at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [12:13:23]

Interpellasjon fra representanten Torgeir Micaelsen til helse- og omsorgsministeren: «Jeg viser til vedtak i Helse Sør-Østs foretaksmøte 15. september i år der man «forutsetter at Sykehuspartner HF legger RHF-styresak 069-2016 IKT-infrastrukturmodernisering i HSØ til grunn i det videre arbeidet med modernisering av IKT-infrastruktur

turen osv.» og ber «Sykehus-partner HF om å inngå kontrakt med den eksterne partner som samlet sett har det mest fordelaktige tilbudet i henhold til den gjennomførte konkurransen». Helse Vest og Helse Nord har kommet langt i å ruste opp digital infrastruktur og digitale tjenester. Infrastrukturen driftes i stor grad i «egenregi». Helse- og omsorgsministeren ser ut til å ha en prinsipiell holdning til dette, og sier om HSØs beslutning at «det er riktig å konkurranseutsette denne typen ikke-medisinske tjenester» (NRK). Hvilken kunnskap ligger til grunn for statsrådets prinsipielle syn, og hvordan er denne holdningen kommunisert til RHF-ene som vurderer å ivareta drift og infrastruktur i «egenregi»?»

Torgeir Micaelsen (A) [12:14:58]: På slutten av 1990-tallet og starten av 2000-tallet snakket vi ofte om hvordan globaliseringen og teknologiutviklingen kom til å endre «alt». Men hva var det vi egentlig snakket om? Litt av svaret har vi i dag. Vi bærer avanserte datamaskiner i hver vår lomme, som kommuniserer med alt og ingenting utenfor Norges grenser. Vi har vent oss til at når vi av og til skal ha kontakt med noen av dem som leverer tjenester via den avanserte mobiltelefonen eller datamaskinen vi har i lomma, så ringer vi et call-senter og får svar fra f.eks. de baltiske landene eller andre steder i verden. Eller for å ta et siste eksempel – vi kan nå hente ut medisiner fra apoteket uten å ha med oss papirresept. Etter hvert åpnes det for at dette også kan leveres i posten hjemme.

Men vi er fremdeles underveis i denne utviklingen. Digitaliseringen gir et åpenbart potensial for bedre tjenester, sikrere systemer og bedre bruk av menneskene som jobber f.eks. innen helse og omsorg. Selv er jeg fortsatt teknologioptimist og gleder meg over framskrittene vi gjør, og over hvordan Helse-Norge kan bli mer tilgjengelig, mer pasientvennlig, bedre for de ansatte som jobber i sektoren, og sikrere for alle.

Vårt ansvar som politikere er å sørge for at rammene for de gode systemene ligger der, og da må vi stille noen kritiske spørsmål. En ny måte å organisere helse- og omsorgstjenestene på krever bl.a. store investeringer i ny infrastruktur, langsiktig planlegging og god koordinering mellom de ulike helsetjenestene. Vi trenger solid bestiller- og driftskompetanse og samarbeid mellom faggrupper som ikke kjenner hverandre. Spørsmålet er om vi har dette på plass i dag.

Ett av punktene som da er viktig, er den statlige, overordnede styringen, som er nødvendig for å sikre helhet og framdrift i digitaliseringen av helsetjenesten og for å sikre tilstrekkelig kapasitet. Statlig styring er også nødvendig for å sikre valgene som gjøres i de ulike helseforetakene – at man velger IKT-løsninger som ivaretar samfunnssikkerhet, personvern og muligheten for å kommunisere på tvers av regioner på sikt, og som ikke minst ivaretar innbyggernes tillit til helsetjenestene.

Vi gjør nå investeringer som skal ta helsevesenet inn i en stadig mer digital framtid. Mange stiller imidlertid grunnleggende spørsmål, som: I hvilken grad tar løsningene som i dag velges i de ulike regionale helseforetakene, høyde for endringer? Er de skalerbare, kan de integreres, og brukes det i stor nok grad standarder som gjør at de etter hvert også kan kommunisere sammen? Et siste spørsmål: Er det riktig bruk av ressursene at de ulike regionale

helseforetakene utvikler ulike løsninger også i den digitale infrastrukturen som vi her snakker om?

Det er viktig å huske at det arbeidet som nå gjøres, står på skuldrene til tidligere beslutninger og tidligere arbeid under ulike regjeringer. For eksempel gjorde under Stoltenberg II-regjeringen flere helse- og omsorgsministre en stor innsats gjennom forslag og vedtak her i Stortinget på IKT-feltet, bl.a. gjennom stortingsmeldingen *En innbygger* – én journal og et forberedt og styrket helsedirektorat på e-helse. En av grunnene var at de daværende helseministrene så et behov for større samhandling. Ofte møtte flere av disse forslagene motstand hos enkelte i dagens regjeringspartier. Jeg siterer fra debatten i Stortinget 16. juni 2014, der nåværende helse- og omsorgsminister sa:

«Representanten Tove Karoline Knutsen refererte til en del av mine synspunkter i denne type spørsmål for en del år tilbake. Det er helt riktig at i denne type spørsmål har både jeg og Høyre beveget oss. Men i forbindelse med Stortingets behandling av stortingsmeldingen *En innbygger* - én journal og i forbindelse med saken om kjernejournal så en at Stortinget hadde en annen holdning til denne type spørsmål enn det en hadde hatt i stortingsperioden før. Det er i dag grunn til å takke tidligere helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen for å ha igangsatt et viktig reformarbeid på dette området.»

Det var i debatten om den såkalte pasientjournalloven i 2014, og sitatet var altså fra nåværende helse- og omsorgsminister Bent Høie. Det var en viktig erkjennelse, og spørsmålet er nå om statsråden og regjeringen i stor nok grad har tatt inn over seg hva det vil medføre av endring i praktisk politikk i årene som kommer, hvis man nå skal ta dette videre fullt ut.

Det har den siste tiden – og det er også derfor denne interpellasjonen oppsto – vært fokusert på konsekvensene for sikkerheten når norske virksomheter setter ut IKT-tjenester til leverandører i andre land, ved svikt i rutiner og i ytterste konsekvens sårbare systemer utsatt for både dataangrep og i verste fall sabotasje. Dette kan bidra til økt sårbarhet for de IKT-systemene som brukes i norske helseforetak, og dermed for sikkerheten til og behandlingen av personinformasjonen til norske pasienter. Jeg er veldig opptatt av at vi har høy bevissthet rundt disse spørsmålene. I Norge har vi en enestående tillit til myndighetene og helsevesenet. Vi stoler stort sett på at folk som skal hjelpe oss, vil oss vel, og vi stoler på at helseopplysningene våre blir lagret på en god måte. Dette må vi bevare, for historien har vist at det ikke alltid har vært like god grunn til å stole på helsevesenet i tidligere tider, da f.eks. papirjournaler ble sendt med taxi, kastet i søpla eller lå på rom der mange hadde tilgang og ingen visste hvem som hadde vært inne og tittet. Digitaliseringen tar dette et steg videre, og jeg mener at dette bedrer og sikrer personvernet i større grad enn tidligere. Samtidig er det særskilt gode systemer for digitale brannmurer og adgangskontroll i digital forstand, og en lang rekke systemer er koblet på for at det ikke skal være mulig for andre å snoke i eller komme inn på sensitive data som en ikke skal ha tilgang til, når denne informasjonen blir lagret.

Til saken i Helse Sør-Øst: Vi må ha tillit til at de ansvarlige beslutningstakerne har gjort en grundig jobb når det gjelder å diskutere nettopp disse forholdene. Samtidig har vi en lang rekke eksempler på at dette ikke er godt nok, heller ikke når det gjelder ting som ikke burde komme på

avveie, i Norge. Derfor er det viktig å få statsrådets syn på hva slags vurderinger han mer prinsipielt gjør seg rundt dette.

Tilbake til den norske modellen: Vi har jo tillit til hverandre i Norge, og det er viktig også når det gjelder kostnadene ved utsetting av IKT-tjenester. Et av argumentene for beslutningen om denne anskaffelsen i Helse Sør-Øst er at kostnadsbildet på kort og mellomlang sikt er lavere enn om man gjør det i såkalt egenregi. Problemet er at mange forskere – både i og utenfor næringslivet og i offentlige virksomheter – nå stiller spørsmål ved det langsiktige kostnadsbildet rundt en del av disse typene transaksjoner. Outsourcing fører ofte til økt kontroll, mer kommunikasjon, mer skriftliggjøring av krav, mer rapportering og mer tilsyn. Alt dette koster tid og penger, og når man i tillegg vet at man i mange sammenhenger må være klar over at man har et krav på seg om at man skal kunne hente denne typen tjenester «hjem» dersom det skulle oppstå en situasjon der vi er avhengige av å gjøre dette i Norge fordi det skjer noe i verden, så forsvinner ofte – det sier forskningen også nå – en god del av de økonomiske forutsetningene for at dette skal være fordelaktig. Derfor finnes det ikke noen enkle svar i debatten om utsetting av IKT-tjenester, heller ikke i de regionale helseforetakene. Jeg vil avslutningsvis likevel peke på at det som undrer meg i denne saken, med dette eksemplet og denne prinsipielle debatten, er i hvor stor grad det er forskjellige tilnæringsmåter – og har vært det over tid – i de ulike regionale helseforetakene.

Jeg nevnte i interpellasjonen som er sendt til regjeringen, og som besvares og debatteres her i dag, at man f.eks. på Vestlandet, i Helse Vest, gjennom mange år i stor grad har valgt å gjøre nettopp det som nå foreslås outsourcet her på Østlandet i Helse Sør-Øst, i såkalt egenregi. Jeg ser fram til å høre statsråden og regjeringens prinsipielle syn på å gjøre det motsatte når vi har så gode erfaringer fra bl.a. Helse Vest, og ser fram til debatten.

Statsråd Bent Høie [12:25:03]: Helse Sør-Øst har over flere år hatt et prosjekt for å modernisere, standardisere og harmonisere den grunnleggende IKT-infrastrukturen i regionen. Prosjektet omfatter ikke pasientjournalssystemet.

Styret i Helse Sør-Øst vedtok 8. september at videre modernisering av IKT-infrastrukturen skal skje ved bruk av eksterne leverandører. De la til grunn at en modernisering av en felles IKT-infrastruktur er avgjørende for det videre arbeidet med digitalisering av kliniske og administrative arbeidsprosesser i sykehusene.

Helse Sør-Øst har vurdert at en kontrakt med en eksterne partner vil gi bedre økonomisk bærekraft og raskere modernisering av IKT-infrastrukturen i regionen enn om de skulle gjennomføre dette i egen regi. Sykehuspartner står for anskaffelsen og vil fortsatt være ansvarlig for de samlede IKT-leveransene til helseforetakene.

Helse Sør-Øst har orientert departementet om at fire av Sykehuspartners tjenestoområder innen IKT-infrastruktur vurderes som hensiktsmessige å få levert fra en eksterne partner. Felles for disse områdene er at de ikke er spesifikke for helsesektoren, og at de derfor kan tilbys av eksterne aktører uten spesiell kompetanse om helsetjenesten.

Modernisering av IKT-infrastrukturen vil legge til rette for å videreutvikle Sykehuspartner slik at de kan forbedre kvaliteten og effektiviteten i leveransene til helseforetake-

ne. For å støtte helseforetakene på best mulig måte har Sykehuspartner lagt vekt på å utvikle den virksomhetsnære teknologien og tjenester som er direkte knyttet til helseforetakenes hovedvirksomhet – pasientbehandling, undervisning til pasienter og pårørende, forskning og utdanning.

Helse Sør-Øst har gjort en kost-nytte-analyse som viser at den samlede gevinsten ved å bruke eksterne partner til å modernisere IKT-infrastrukturen er på om lag 1,9 mrd. kr over sju år og 3,7 mrd. kr over ti år i nominelle kroner. Dette er gevinster som vil gi Helse Sør-Øst mer ressurser til pasientbehandling og investeringer på andre områder. I tillegg vil moderniseringen kunne gi ytterligere gevinster til drift og forvaltning. Det er Helse Sør-Østs vurdering at samarbeidet med eksterne partner i moderniseringen av IKT-infrastrukturen vil styrke helseregionens arbeid med pasientbehandling og pasientsikkerhet.

Regjeringens mål er mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser, og vi er derfor åpne for at flere private tjenestetilbydere kan bidra til å løse fellesskapets oppgaver. Regjeringen er også positiv til å konkurranseutsette ikke-medisinske tjenester.

Helse Sør-Øst har orientert departementet om at tjenesteutsetting av IKT-infrastruktur er et marked i rask vekst. Nå er dette blitt et etablert og modent marked, og det er etablert en industrisektor med aktører som leverer standardiserte IKT-infrastruktur tjenester til et stort antall kunder, også offentlige virksomheter.

Disse aktørene kjennetegnes ved at de leverer tjenester med stor grad av automatisering. Gjennom å utnytte standardisert og kostnadseffektiv IKT-infrastruktur kan IKT-kompetansen i Helse Sør-Øst i større grad brukes i forbindelse med utviklingen av den virksomhetsnære teknologien og tjenester som er direkte knyttet til helseforetakenes hovedvirksomhet – pasientbehandling, undervisning til pasienter og pårørende, forskning og utdanning.

De regionale helseforetakenes handlingsrom når det gjelder IKT-infrastruktur, er definert i lovverket, vedtektene og de krav Helse- og omsorgsdepartementet stiller i foretaksmøtene. Regjeringen har ikke gitt krav om å gjennomføre konkurranseutsetting på dette området.

Styrene har et selvstendig ansvar for å sørge for tilfredsstillende organisering av foretakets samlede virksomhet og vurdere om det er behov for eksterne samarbeidspartnere. Det er styret i Helse Sør-Øst som skal vurdere og eventuelt fatte vedtak om det skal gjennomføres en modernisering, og vurdere og avgjøre om dette skal skje ved bruk av en eksterne leverandør.

I foretaksmøtet i Helse Sør-Øst den 15. september godkjente jeg at deler av tjenesteavtalen om modernisering av foretaksgruppens IKT-infrastruktur kan gjennomføres ved bruk av finansiell leasing. Jeg understreket at avtalen om modernisering av foretaksgruppens IKT-infrastruktur ligger innenfor styrets ansvar for å sørge for en tilfredsstillende organisering av foretakets samlede virksomhet i tråd med helseforetaksloven, videre at det tilligger styret i Helse Sør-Øst å fatte vedtak om at moderniseringen skal gjennomføres ved bruk av eksterne leverandører.

Interpellanten Micaelsen viser til at «Helse Vest og Helse Nord har kommet langt i å ruste opp digital infrastruktur og digitale tjenester». Jeg antar at han her mener at Helse Vest og Helse Nord har gjennomført opprustingen av den digitale infrastrukturen og de digitale tjenestene i egen regi.

Alle de fire helseregionene har gjennom flere år arbeidet med å utvikle og modernisere digital infrastruktur og digitale tjenester i egen regi. Dette er helt avgjørende for sykehusenes videre utvikling og bruk av elektroniske pasientjournaler, elektroniske pasientadministrative systemer og generell digitalisering, inklusiv modernisering og standardisering av kliniske og administrative arbeidsprosesser i sykehusene. For å støtte denne utviklingen er helseregionene avhengige av en moderne infrastruktur som det er mulig å bygge nye digitale tjenester på.

Helse Sør-Øst har, i likhet med de andre helseregionene, gjort betydelige investeringer for å utvikle IKT-infrastrukturen i sin region. Men den teknologiske utviklingen stopper ikke opp. Alle regionene vil kontinuerlig ha behov for å utvikle kompetanse og kapasitet. Helse Sør-Øst har valgt å samarbeide om dette med en eksterne partner for å få best mulig nytte av den raske utviklingen.

Den teknologiske utviklingen innen IKT-infrastruktur går i retning av standardiserte tjenester som leveres med stor grad av automatisering og begrenset bruk av menneskelig ressursinnsats – altså en industrialisering av denne delen av IKT-infrastrukturen. Tjenestene leveres i mange tilfeller fra globale leveransesentre, samtidig som den enkelte kundes krav til informasjonssikkerhet og personvern ivaretas. For Helse Sør-Øst innebærer dette at alle datasentre og all pasientinformasjon fysisk skal være i Norge. Dermed er de også underlagt norsk lov og regelverk.

Den raske utviklingen av sluttbrukerutstyr, personlige datamaskiner og håndholdte løsninger er en trend som også har nådd helsesektoren. Dette stiller ytterligere krav til at IKT-infrastrukturen er i stand til å integrere stadig mer avanserte IKT-løsninger ved sykehusene, slik at klinikerne kan ta dem i bruk. I Helse Sør-Øst kommer denne trenden til syne gjennom løsningene som er tatt i bruk ved det nye sykehuset i Østfold. Utviklingen der har vist hvor viktig det er med en moderne IKT-infrastruktur som gir mulighet for å bruke mobile løsninger i diagnostisering og behandling – til beste for pasientene.

Disse erfaringene skal systematiseres, og ved hjelp av eksterne leverandører skal det sikres at de andre sykehusene raskest mulig får glede av hva Sykehuset Østfold har gjort for å lykkes.

Den teknologiske utviklingen vil føre til endringer for mange virksomheters IKT-organisasjoner og for organiseringen av interne fellestjenester. Man bruker i dag i større grad ressurser og kompetanse på utvikling og forvaltning av virksomhetsnære løsninger og bygger disse på standardiserte infrastruktur tjenester fra eksterne leverandører. Dette er kompetanse som de store internasjonale leverandørene ofte har, og styret i Helse Sør-Øst har vurdert dette som en hensiktsmessig rollefordeling for sin region.

Torgeir Micaelsen (A) [12:33:47]: Jeg takker statsråden for svaret.

For egen del vil jeg bare understreke at private kan spille en veldig god rolle i å levere mange typer tjenester og mange typer produktserier og understøtte det arbeidet som foregår, også i helse- og omsorgssektoren. Vi har f.eks. flere private selskaper som leverer pasientjournal-systemer, både norske og utenlandske. I andre sektorer har vi private IT-/IKT-leverandører som styrer alt fra lossingen av olje på plattformer og skip til flytrafikk, og mange

andre typer ting som også er særskilt viktig infrastruktur i Norge.

Når jeg likevel synes dette er en interessant problemstilling – altså i Helse Sør-Øst, som eksempel – handler det dels om at regjeringen har et etter mitt syn veldig unyansert forhold til dette spørsmålet. De skriver f.eks. i regjeringserklæringen at velferdstjenester ikke skiller seg nevneverdig fra andre typer tjenester når det gjelder hvem som kan levere dem, og statsråden sier nå i svaret at han «ikke har gitt krav om å gjennomføre konkurranseutsetting» ved denne type leveranser i Helse Sør-Øst. Det tror jeg ham på.

Spørsmålet er hva statsråden skulle gjort for snart to og et halvt år siden – da denne prosessen ble startet i Helse Sør-Øst – i eierdialogen med Helse Sør-Øst. Der har jeg sagt, på vegne av Arbeiderpartiet, at i et arbeiderpartistyrte helsedepartement ville vi i større grad stilt krav om at man først, som førstevalg, skulle undersøkt hvilke muligheter og hva slags type scenario man har, om man kunne gjort en del av den typen arbeid som nå foreslås satt ut til eksterne leverandører, i egen regi.

Jeg er fullt klar over at Sykehuspartner HF som leverandør i dag ikke er tilfredsstillende på en lang rekke områder. Det er det mange grunner til. Vi ville likevel gjort det på den måten, og så fikk eventuelt plan B, det som nå ligger på bordet, være alternativet. Grunnen til det er at når jeg sier at regjeringen har et unyansert forhold til konkurranseutsetting og outsourcing, er det fordi en lang rekke uavhengige faglige og forskningsbaserte rapporter nå peker på at denne type øvelser, transaksjoner, i stor grad undervurderer både kostnader og kompleksitet – det undervurderer hvor viktig det er å ha nærhet til driftsmiljøet i mange saker når ting og problemer oppstår med kommunikasjon, og det undervurderer hvor viktig det er at så store aktører som vi her snakker om, har tilgang på det jeg kaller «strategisk kompetanse», også innen digitalisering og IKT-tjenester.

Så jeg vil gjerne utfordre statsråden til å gjøre det noe klarere i hvilken grad denne type konkurranseutsetting er i tråd med regjeringens grunnholdning og politikk, eller om det er, som han antyder, helt opp til hver enkelt tjenesteleverandør – i dette tilfellet altså Helse Sør-Øst – å gjøre seg sine egne vurderinger.

Statsråd Bent Høie [12:37:03]: Det er helt klart at det er helseregionene som har ansvaret for å løse denne oppgaven. Det er opp til dem å velge den løsningen som de mener er best, og som ivaretar målsettingen best.

Samtidig stiller jeg selvfølgelig krav om at en utnytter samfunnets ressurser på en best mulig måte, at mest mulig av ressursene går til det som er helseregionenes primæroppgaver: pasientbehandling, forskning og opplæring av pårørende og pasienter. Det er det som er hovedoppgavene deres. Derfor innfører vi fra 2017 nøytral moms for helseregionene, sånn at ikke regelverk og avgiftssystemer skal virke mot løsninger som f.eks. ikke er det mest gunstige ut ifra hva som tjener det som er formålet med helseregionene, nemlig å behandle pasienter.

Når Helse Sør-Øst har hatt denne saken, er det ikke nødvendig for meg på forhånd – som representanten antyder – å si at de må vurdere denne løsningen opp mot å gjøre det i egen regi. Det har de selvfølgelig gjort. Det er jo det som er alternativet. Den vurderingen er gjort i Helse Sør-Øst, og den løsningen er etter deres vurdering mer kost-

nadskrevende, har høyere risiko og har lavere moderniseringstakt med tanke på IKT-infrastrukturen. Så den vurderingen er gjort. Hvis det hadde kommet politiske styringssignaler fra meg om at en helst skulle gjennomføre det i egen regi – som jeg forstår hadde vært et styringssignal fra Arbeiderpartiet – kunne en da ha risikert å få en beslutning som innebar mindre penger til pasientbehandling, høyere risiko for IKT-infrastrukturen og en forsinket modernisering av IKT-infrastrukturen. Det ville vært en politisk inngripen som hadde virket mot det som er hensikten med helsetjenestene, nemlig å behandle pasienter, drive forskning og drive opplæring av pasienter og pårørende.

Når det gjelder arbeidet med IKT-modernisering generelt, er det helt riktig at framleggingen av stortingsmeldingen *En innbygger* – én journal var viktig, for det satte kursen. Men det var bare en liten start. En av de første jobbene som jeg gjorde som helse- og omsorgsminister, var derfor å bestille tre statusrapporter på dette området – én om styringssystemet, én om det norske leverandørmarkedet og én om situasjonen – og alle var ganske nedslående. Jeg var også i høring i kontrollkomiteen om en riksrevisjonsrapport som også gir en god status på hva som var situasjonen da jeg overtok som helse- og omsorgsminister på dette området. Jeg vil anbefale representanten å lese den.

Kjersti Toppe (Sp) [12:40:24]: I 2014 stansa ein indisk IT-arbeidar bensinlastinga på Mongstad som følgje av ein tastefeil. Det var slik Statoil oppdaga at «outsourcing» til India hadde sett tryggleiken i fare. NRK påviste 29 hendingar der indiske IT-arbeidarar har brote barrieren til Statoils plattformar og landanlegg. Hendingane har m.a. ført til evakuering av produksjonsanlegg, bortfall av vêrdata og at datanett har falt ned på anlegg.

Den 8. september 2016 vedtok Helse Sør-Aust å «outsource» store delar av IKT-tenestene sine til eit amerikansk IT-selskap. I dag har Sykehuspartner HF dette ansvaret. Helseministeren godkjente den finansielle delen på føretaksmøtet den 15. september 2016. Det betyr at Helse Sør-Aust skal «outsource» ei rekkje tenester gjennom inngåing av såkalla strategisk partnerskap. Senterpartiet meiner at IKT høyrer i høgste grad til sjukehusa sine kjerneoppgåver. I det augeblikket Helse Sør-Aust set ut IKT-tenester til ein eksternt partnar, seier dei samtidig frå seg utviklinga over kritisk infrastruktur.

Helse Sør-Aust-kontrakten om utsetjing av modernisering og drift av IKT-basistjenester til ein eksternt partnar er ganske omfattande, og administrerande direktør Cathrine Lofthus i Helse Sør-Aust uttala til NRK:

«Det er kun snakk om grunnmuren i datasystemet.»

Eg meiner at ei sånn utsegn ikkje akkurat er tillitvekkjande. Det at ein legg vekt på kortsiktig økonomisk gevinst – at det skal vera viktig nok til å setja norsk kompetanse- og arbeidsmiljø i spel, samtidig som ein står i fare for å svekkja tryggleiken og mista kontrollen – tek Senterpartiet avstand frå.

I dag er det Sykehuspartner HF – som er heileigd av Helse Sør-Aust – som har IKT-ansvaret og står for IKT-kompetansen. Ved utsetjing av fagmiljøa vil kompetansen òg verta flytta over til det amerikanske selskapet gjennom verksemdsoverføring, og det i ei tid da vi står overfor store utfordringar i ein annan industri – vi skal fylla plassen etter olje og gass. Så må vi ha ein grundig politisk debatt om det er rett å akseptera at så store kontraktar på IKT-området

vert sende ut av landet, eller om vi skal behalda og vidareutvikla IKT-bransjen i Noreg. Og med referanse til Statoil sine IT-lekkasjar er det skilnad på bensinlasting og sensitive pasientopplysningar. Datatilsynet skriv i si årsmelding frå 2015 følgjande om helseområdet:

«Opplysningene som behandles innen dette området er blant de mest sensitive, og befolkningen selv anser opplysningene for særlig beskyttelsesverdige.»

Dette har å gjera med tilliten til det norske helsevesenet, og det kan vi ikkje gambla med.

I Helse Sør-Aust si avtale skal det vera stilt krav om at datasentra skal stå i Noreg, men i Fagbladet den 8. september 2016 uttala Gisle Hannemyr, som er forskar ved Universitetet i Oslo:

«Har et amerikansk selskap tilgang på norske helse-data, har de den samme tilgangen på disse som hvis serverne sto i USA.»

Seniorforskar Per Håkon Meland ved Sintef seier:

«Ved behandling av data kan du ikke tenke bare på hvor dataene blir lagret. Har en virksomhet support på dataene i USA eller India, blir jo dataene behandlet der».

Det er altså òg grunn til å vera uroa for tryggleiken. Senterpartiet fryktar at «outsourcing» av Sykehuspartner vil kunna føra til betydeleg kompetansetap og vil kunna auka risikoen for lekkasje av sensitive pasientdata. Vi meiner at tryggleiken til pasientdata og ivaretaking av IKT-kompetanse i Noreg er ein del av kjerneoppgåvene til offentlege sjukehus. No har Helse Sør-Aust gjort eit strategisk vegval som kan få nasjonale konsekvensar.

Helseministeren sa i sitt innlegg at han er eigentleg berre oppteken av å sjå til at ressursane vert brukte på rett måte, kortsiktig økonomisk gevinst. Dette er mykje meir inngrepande vedtak enn som så, og Senterpartiet meiner at dette prinsipielle burde Stortinget ta stilling til. Eg kan heller ikkje sjå den store forskjellen på Arbeidarpartiet og Høgre i det som vert sagt i dag.

Ketil Kjenseth (V) [12:45:40]: Først takk til representanten Micaelsen, som reiser en viktig debatt i Stortinget. Det er både prinsipielle og åpenbart også politiske sider her som vi bør diskutere i Stortinget. Flere har vært inne på sårbarhet knyttet til helserelaterte opplysninger som vi kan få mindre kontroll over sett fra norsk side. Her skjer det en rask utvikling, hvor vi foreløpig ikke har sett de store skandalene. Men spørsmålet er *når* vi ser dem, og spørsmålet er også: I hvilket land kommer det først?

Helserelatert IKT-kompetanse blir viktigere og viktigere. Jeg forstår helseministeren når han sier at sykehusene har andre kjerneområder, som er de viktigste – det er åpenbart – men den digitale infrastrukturen blir viktigere og viktigere for pasientbehandling, ikke minst for pasientens mulighet til å forstå, lære mer og bli bedre kjent med sin egen helse.

For å se dette fra et litt annet perspektiv: Det har et politisk perspektiv, som foreløpig ikke har vært noen stor del av debatten, men – som representanten Kjersti Toppe dels var inne på – hvis vi setter dette i en industriell sammenheng, kan vi se for oss at Norge er under oppbygging av en helserelatert IKT-kompetanse som vi kan ta med oss ut i verden. DIPS er et eksempel på dette. De leverer til mange norske sykehus, er lokalisert i Bodø, de har utviklet mye, og de har kanskje et potensial utenfor Norge – det kan

være i sykehussektoren, men det kan også være nærmere primærhelsetjenesten og i det vi i Norge kaller den kommunale delen av helse- og omsorgssektoren. Men kapasiteten til å løfte dem ut av Norge, med dagens eierskap hovedsakelig knyttet til ansatte og noen få fylkeskommuner, den er ikke der.

Hvis vi overfører det til Telenor: Hvor hadde Telenor vært hvis de hadde hatt et par små fylkeskommuner som eiere, og vi hadde gitt dem mandatet til å ha en global strategi, som vi på en måte har konfirmert overfor Telenor og ønsket at de skal ha? Dette er digital infrastruktur på samme vis. Jeg synes det er en diskusjon det er verdt å ta nå. Vi skal ikke gjøre det til en diskusjon om DIPS, men om i hvilken grad vi kan skape industrielle aktører i Norge med et større geografisk nedslagsfelt enn det en del av de norske aktørene har i dag.

Hvis vi også tar med de grønne datasentrene, som dels er under oppbygging, og hvilke muligheter Norge har til å ta vare på, forvalte og bruke grønn energi, så ser vi store industrielle muligheter. Det er da det blir viktig å ha en IKT-kompetanse i Norge som er allsidig, men kan spisses på noen områder. Det er en av diskusjonene som dette fører med seg – i hvilken grad tapper vi Norge for kompetanse og kapasitet når hovedkontoret er i USA og mange av aktørene sitter i India for å forvalte? Det er også et av de viktige perspektivene som jeg synes tilhører denne debatten, og som ikke har vært reist i Stortinget, og som gjør helseforetakenes rolle hovedsakelig til et spørsmål om hvordan vi kan spare kroner og gjøre dette forsvarlig nok. Det kan være greit at det skal være deres rolle, men noen må ta de større diskusjonene om hva vi vil med norsk kunnskapskapasitet, og hvor grensen for sårbarhet går. De er det åpenbart Stortingets rolle å ta og ikke overlata til noen få i et helseforetak.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:50:31]: Eg vil først takke interpellanten for å ha reist eit høgst aktuelt spørsmål. Så vil eg seie til representanten Kjenseth at eg er heilt einig, og det som representanten tar opp til slutt, meiner eg absolutt er ein del av denne debatten. Eg meiner også at det har vore ein del av diskusjonen rundt dette. I SVs perspektiv er dette både ein helsepolitisk tabbe og ein næringspolitisk tabbe.

Når eg kjem til slutten av dette innlegget, vil eg seie nokre ord om ei heilt ny sak som har oppstått. Det handlar om Riksrevisjonen, som på tysdag kom med ein ny rapport om Sykehuspartner som er relevant for denne diskusjonen. Bakteppet her er at digitaliseringa så vidt har begynt, og vi er berre på terskelen av ein revolusjon i måten vi tenkjer og utfører helsetenester på. Vi er berre ved byrjinga her.

Viss ein er einig i den premissen, må ein òg kunne vere einig i dei følgjande to konklusjonane, som eg meiner følgjer logisk av det. Den eine er at den gamle diskusjonen om kjerneoppgåver nettopp er gamal. Den må sest i nytt lys. Dette grip no inn i kvarandre – den digitale utviklinga og måten ein driv pasientbehandling på, skli over i kvarandre. Dette vil kunne gi store, positive verdiar for både samfunn og individ og ikkje minst økonomiske gevinstar for heile samfunnet.

Det andre er at det er dårleg næringspolitikk å «outsourcere» IKT-tenester. Det er negativt både i eit helseperspektiv og når det gjeld utviklinga av helsevesenet generelt, slik vi veit det er for all annan industri. Det som skjer internasjonalt

nalt no, er at det å bringe ekspertar og IKT-folk saman, det brytingspunktet der, er det nye som skjer. Vi ser også at dei som internasjonalt ligg i front no innanfor helsevesenet, f.eks. Kaiser Permanente, nettopp har satsa på å ha eit veldig sterkt IKT-miljø på huset og gjennom det utvikle dette saman med helsearbeidarar. Så å «outsource» denne tenesta betyr at ein samtidig flyttar kompetansen bort frå sjukehusa og til Silicon Valley. Det er kanskje det mest korttenkte vi kan finne på i denne salen.

Ein kan forstå styret i Helse Sør-Aust og avgjerda deira om å «outsource» dette. I deira situasjon – regjeringa har sett dei i ein veldig vanskelig økonomisk situasjon – prøver dei å telje på knappane kva i all verda dei skal senke av utgifter. Og i ein slik situasjon føler dei kanskje at dei ikkje har noko val. Men for oss som samfunn, som har lyst til å utvikle offentleg sektor, og som også har lyst til å byggje opp ei IKT-næring i dette landet, er det på tide å vere vaksne og skjere gjennom.

Og som nemnt, til slutt: På tysdag presenterte Riksrevisjonen for kontrollkomiteen ein ny rapport som viser at Helse Sør-Aust ikkje har hatt kontroll med kostnadsutviklinga til Sykehuspartner. Dette vedkjem denne saka direkte, for eg vil seie at i alle ideologiske feidar som kan vere mellom høgre- og venstresida, må omsynet til skattebetalarane sine pengar vege litt tungt. Eg oppfatta det også slik at helseministeren lét det vege tungt i innlegget sitt – det var ikkje så mykje ideologisk å spore der.

Lat oss berre ta eit reint utgangspunkt i kostnader. Ifølgje Riksrevisjonen har ikkje Helse Sør- Aust hatt kontroll med utgiftene til Sykehuspartner. Det har ikkje vore nokon grad av transparens, og tiltak har ikkje vore sjekka for kostnadseffektivitet. Dette er snakk om 1 mrd. kr i året. Det store spørsmålet i denne diskusjonen må da bli: I staden for å få orden på kostnader til eige selskap gjekk ein i dialog med eit knippe andre utanlandske aktørar, så der som helseministeren berre er opptatt av kostnadsbildet – som han seier i dag – burde han ikkje da først sjekke om betre kontroll med Sykehuspartner kan gi større innsparing enn å flytte kompetansen ut av landet?

Eg må berre leggje til, sidan det blei invitert til ein prinsipiell diskusjon her: I SV ser vi inga motsetning mellom å utvikle offentlege tenester og samtidig byggje opp ei sterk IKT-næring. Vi meiner at dette kan vere ein vinnvinn-situasjon. Noreg har ein stor offentleg sektor som er meir eller mindre lik i heile landet. Det betyr at vi har ein ganske unik moglegheit til å utvikle felles, innovative løysingar. Men vi meiner at drifta av desse tenestene, slik modellen til Kaiser Permanente legg opp til, må vere på huset, nettopp for å kunne vere ein god og dyktig innkjøpar – men så kan utviklinga skje i det industrielle komplekset.

Torgeir Micaelsen (A) [12:55:48]: Til min navnebror Knag Fylkesnes: Jeg har ikke fått lest nøye nok den rapporten fra Riksrevisjonen som han henviser til, men jeg har sett raskt på det, og det er meget interessant. En del av de tallene skal vi ettergå og se hva som ligger, og i hvilken grad det er sammenlignbart med de regnestykkene som man har etablert i forbindelse med den nye kontrakten om strategisk partnerskap med ekstern leverandør. Jeg kan ikke nok om det, så jeg kan ikke si det i dag.

Jeg vil derfor på nytt gå tilbake til det mer overordnede. Statsråden peker på at han er opptatt av at sykehusene kun skal drive med det han omtaler som kjernekompetansen el-

ler kjernevirksomheten i sykehusene, og det forstår jeg, når man etter hvert ser på dagens regjeringspartiets «track record». Jeg henviste til regjeringserklæringen, hvordan de omtaler velferdstjenester generelt som svært lite annerledes enn alle andre typer tjenester. De innfører nå nøytral moms i helseforetakene, som ikke kan forstås på noen annen måte enn at det er tilrettelegging for at flere av de tjenestene som i dag tilbys via det offentlige, skal leveres av det private, betalt av det offentlige.

Vi har sett helseministerens holdning til såkalt OPS-finansiering av sykehusbygg, så sykehusbygg kan da heller ikke sies å være en del av kjernevirksomheten til et sykehus – det kan fint betales gjennom en såkalt OPS-kontrakt, som har fått knallhard medfart i andre land, og som alle andre land nå løper bort fra. Et par andre eksempler er f.eks. renholdstjenester, ulike merkantile tjenester i sykehusene, som ikke kan sies å være pasientbehandling i ordets rette forstand, men som er veldig viktig for samhandlingen og interaksjonen mellom ulike faggrupper i sykehusene.

Andre land har forsøkt seg på denne medisinen. I Storbritannia foregår det f.eks. nå en voldsom debatt – det har gjort det over lang tid – om framtiden til det mange omtaler som Norges søstertjeneste innen offentlig helsevesen i Europa, nemlig NHS, hvor de har utviklet denne typen tenkning, at private kommer inn og overtar ulike oppgaver, i samhandling, inne på selve sykehusene. Der har man eksempler på at private leverandører driver selve akuttmottakene på sykehusene – det er kommersielle selskaper som eier og driver disse. Det er eksempler på at fastleger har ulike finansieringssystemer der de blir belønnet for å gjøre en del typer valg som må sies å være mer i en kommersiell kontekst enn i en helsemessig kontekst.

Alt dette har vært drevet under fanen at samspillet mellom private og offentlige er visket ut – sykehusene bør konsentrere seg om det såkalt grunnleggende. Jeg sier ikke at det betyr at det er feil – foruten at sykehusene uansett baserer en del av den grunnleggende IKT-kompetansen sin også på samarbeid med private – men det sier litt om den ideologiske og prinsipielle holdningen til dagens regjering, som er veldig annerledes enn det mange av oss andre mener er riktig.

Statsråd Bent Høie [12:59:00]: Jeg må bare klargjøre en del spørsmål knyttet til sikkerheten rundt pasientopplysninger. Prosjektet omfatter ikke pasientjournal-systemer eller andre kliniske eller administrative systemer hvor personopplysninger behandles. Forsvarlig behandling av personsensitive opplysninger er en forutsetning for all bruk av teknologi i spesialisthelsetjenesten. Helse Sør-Øst har forsikret departementet om at ekstern leverandør har blitt pålagt å ivareta alle krav til informasjonssikkerhet og personvern i lov og forskrift. Det er et absolutt krav i avtalen med den eksterne leverandøren og er ivaretatt gjennom bl.a. en detaljering av kravene i lov og forskrift basert på internasjonal standard for informasjonssikkerhet, ISO 27000. Avtalen forutsetter at det gjennomføres risikovurdering av alle infrastrukturtiltak og endringer før disse realiseres samt for den samlede driftssituasjonen. Helseforetakene har som databehandlingsansvarlige en ensidig rett til å vurdere om sikkerhetstiltakene er dekkende og må dessuten godkjenne risikovurderingene før endringer kan gjennomføres av leverandøren.

Den eksterne leverandørens tjenester er som nevnt begrenset til IKT infrastruktur, altså ikke pasientjournal-systemer eller pasientadministrative systemer. Avtalen med tjenesteleverandøren stiller klare krav om at alle data-sentre skal stå i Norge, inkludert all lagring av pasientdata og krav til separasjon av helseforetakenes data. Personell som drifter infrastrukturen, skal ikke ha tilgang til systemer med personsensitiv informasjon, som f.eks. pasientjournal-systemet DIPS eller andre kliniske eller administrative systemer hvor personopplysninger behandles. Driften av disse systemene skal fortsatt leveres av Sykehuspartner HF. Ifølge Helse Sør-Øst RHF vil alle personopplysninger forbli fysisk i Norge, og tilgangen til disse vil fremdeles skje fra Norge og være begrenset til Sykehuspartner og helseforetakene selv. Dette innebærer at personopplysningene ikke skal overføres til andre land eller noen form for skytjeneste.

Til spørsmålet om IKT som næring. En av de tre rapportene som jeg bestilte som helse- og omsorgsminister, var nettopp en rapport som beskrev det norske leverandørmarkedet på dette området. Det var en ganske kritisk rap-

port, og jeg sa da rapporten kom, at jeg håpet at de norske leverandørene ville bruke denne rapporten til å forbedre seg. Men det er iallfall én ting som jeg er helt grunnleggende sikker på: Er det noe som den norske IKT-næringen ikke vil kunne utvikle seg med, så er det en idé om at svaret for den norske IKT-næringen er å være skjermet mot internasjonal konkurranse. Å sende en IKT-næring som har vært skjermet mot internasjonal konkurranse, ut i verden for å konkurrere, er noe av det rareste jeg har hørt fra denne talerstolen.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er dermed omme.

Sak nr. 3 [13:02:10]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så er ikke skjedd. Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.02.
